

پایش ملی محیط کسب و کار ایران زمستان ۱۴۰۲

مرکز پژوهش‌های اتاق ایران

مرکز آمار و اطلاعات اقتصادی و پایش اصل ۴۴

(دوره سی‌ام)

اردیبهشت ۱۴۰۳

فهرست مطالب

۳	.....مقدمه
۴	.....چکیده نتایج
۵	..... بخش اول: روش‌شناسی گزارش
۵	..... معرفی مؤلفه‌های طرح پایش
۹	..... طرح نمونه‌گیری
۱۵	..... محاسبه شاخص کل محیط کسب و کار
۱۶	..... آشنایی با نظریه عمومی کار آفرینی شین
۱۷	..... بخش دوم: جداول آماری، نمودارها و تحلیل آماری
۱۷	..... شاخص کل محیط کسب و کار
۱۸	..... شاخص بخشی محیط کسب و کار
۲۱	..... شاخص استانی محیط کسب و کار
۲۶	..... شاخص محیط کسب و کار بر اساس رشته فعالیت اقتصادی
۲۹	..... شاخص محیط کسب و کار به تفکیک مؤلفه‌های پیمایشی و اتاق‌ها
۳۱	..... شاخص ملی محیط کسب و کار بر اساس مدل کار آفرینی شین
۳۳	..... شاخص محیط کسب و کار بر اساس تعداد کارکنان بنگاه‌های اقتصادی
۳۴	..... شاخص محیط کسب و کار بر اساس سابقه فعالیت بنگاه‌های اقتصادی
۳۵	..... شاخص محیط کسب و کار بر اساس شرکت‌های دانش بنیان
۳۷	..... شاخص محیط کسب و کار بر اساس ظرفیت تولید بنگاه‌های اقتصادی
۳۸	..... برخی اقدامات انجام شده به منظور رفع موانع کسب و کار

مقدمه

محیط کسب و کار به مجموعه عواملی گفته می‌شود که بر عملکرد یا اداره بنگاه‌های اقتصادی مؤثر هستند اما تقریباً خارج از کنترل مدیران بنگاه‌ها قرار دارند؛ عواملی نظیر قوانین و مقررات، میزان بارندگی، فرهنگ کاری در یک منطقه و ... که در کشورها و مناطق جغرافیایی گوناگون، در هر رشته کاری و نیز در طول زمان متفاوت هستند. امروزه، بهبود محیط کسب و کار یکی از مهمترین راهبردهای توسعه اقتصادی هر کشور به شمار می‌رود و علاوه بر آن هر چه محیط کسب و کار یک کشور شرایط بهتری داشته باشد، بهره‌برداری از فرصت‌های کارآفرینی بیشتر و هر چه بهره‌برداری از فرصت‌های کارآفرینی در جامعه‌ای بیشتر باشد، عملکرد اقتصاد آن کشور و خلق ارزش و ثروت در آن جامعه نیز بیشتر می‌شود. با این حال بهبود محیط کسب و کار، نیازمند برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری مطلوب است، که دستیابی به این مهم نیازمند وجود فرایندی مستمر برای پایش و سنجش وضعیت محیط کسب و کار هر کشور است.

در همین راستا و در سال ۱۳۹۰، نمایندگان مجلس شورای اسلامی، قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار را تصویب کردند. به موجب ماده ۴ این قانون: اتاق‌ها موظفند به منظور اطلاع سیاست‌گذاران از وضعیت محیط کسب و کار در کشور، شاخص‌های ملی محیط کسب و کار در ایران را تدوین و به‌طور سالانه و فصلی حسب مورد به تفکیک استان‌ها، بخش‌ها و فعالیت‌های اقتصادی، سنجش و اعلام نمایند. اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران در قالب اجرای یک طرح پژوهشی در سال ۱۳۹۴، نسبت به شناسایی و معرفی شاخص‌های ملی پایش محیط کسب و کار اقدام نمود و اجرای طرح ملی پایش محیط کسب و کار را در اواخر سال ۱۳۹۵ با همکاری اتاق‌های تعاون و اصناف ایران در دستور کار خود قرار داد.

گزارش حاضر، سی امین گزارش فصلی است که اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران با رویکرد تلفیق داده‌های پیمایشی با داده‌های آماری بر اساس نظریه عمومی کارآفرینی شین^۱ ارائه نموده است. در این گزارش، داده‌های پیمایشی حاصل از ادراک سنجی از وضعیت مؤلفه‌های محیط کسب و کار کشور در زمستان ۱۴۰۲، ۲۶۵۸ فعال اقتصادی زیرمجموعه سه اتاق و با استفاده از روش تکمیل پرسشنامه الکترونیکی (CAWI^۲) و همچنین آمارگیری تلفنی با کمک رایانه (CATI^۳) صورت گرفته است و داده‌های آماری نیز از منابع آماری رسمی کشور تهیه و مورد استفاده قرار گرفته‌اند. امید است نتایج این طرح بتواند نقشه راه روشنی برای برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری در جهت بهبود محیط کسب و کار کشور فراهم آورد.

شایان ذکر است به دلیل شیوع ویروس کرونا در کشور از اسفند ماه سال ۹۸، شاخص ملی محیط کسب و کار با احتساب اثر کرونا به عنوان یکی از موانع کسب و کار محاسبه شده است و در پاییز ۱۴۰۱، به دلیل کاهش اثرگذاری شاخص مذکور در محیط کسب و کار، از محاسبات حذف شده است.

1. Schein
2. Computer Assisted Web Interviewing
3. Computer Assisted Telephone Interviewing

چکیده نتایج

بر اساس نتایج حاصل از پایش ملی محیط کسب و کار ایران در زمستان ۱۴۰۲، ۶/۰۴ (نمره بدترین ارزیابی ۱۰ است) محاسبه شده که از وضعیت این شاخص نسبت به ارزیابی فصل گذشته (پاییز ۱۴۰۲ با میانگین ۵/۹۸) نامساعدتر است.

در زمستان ۱۴۰۲ فعالان اقتصادی مشارکت‌کننده در این پایش، به ترتیب سه مؤلفه ۱- غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات ۲- دشواری تأمین مالی از بانک‌ها ۳- بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب و کار را نامناسب‌ترین مؤلفه‌های محیط کسب و کار کشور نسبت به سایر مؤلفه‌ها ارزیابی نموده‌اند.

بر اساس یافته‌های این طرح در زمستان ۱۴۰۲ استان‌های مرکزی، قم و خوزستان به ترتیب دارای مساعدترین وضعیت محیط کسب و کار نسبت به سایر استان‌ها ارزیابی شده‌اند.

بر اساس یافته‌های طرح، میانگین ظرفیت فعالیت (واقعی) بنگاه‌های اقتصادی شرکت‌کننده در فصل زمستان ۱۴۰۲ معادل ۴۲/۰۹ درصد بوده است که نسبت به پاییز ۱۴۰۲ (۴۴/۹۱ درصد) کاهش ۲/۸۲ درصدی داشته است.

بر اساس نتایج این پایش در زمستان ۱۴۰۲، وضعیت محیط کسب و کار در بخش خدمات (۶/۰۰) در مقایسه با بخش‌های صنعت (۵/۹۳) و کشاورزی (۵/۹۹) نامناسب‌تر ارزیابی شده است.

در بین رشته فعالیت‌های اقتصادی برحسب طبقه‌بندی استاندارد ISIC.rev4، رشته فعالیت‌های ۱- هنر، سرگرمی و تفریح، ۲- مالی و بیمه و ۳- املاک و مستغلات دارای بهترین وضعیت محیط کسب و کار و رشته فعالیت‌های ۱- حمل و نقل و انبارداری، ۲- خدمات مربوط به تأمین جا و غذا و ۳- اطلاعات و ارتباطات، بدترین وضعیت محیط کسب و کار را در مقایسه با سایر رشته فعالیت‌های اقتصادی در کشور داشته‌اند.

بر اساس نظریه عمومی کارآفرینی شین، شاخص ملی محیط کسب و کار ایران در زمستان ۱۴۰۲، عدد ۶/۲۲ (عدد ۱۰ بدترین ارزیابی است) به دست آمده است که بدتر از وضعیت این شاخص در ارزیابی فصل گذشته (پاییز ۱۴۰۲ با میانگین ۶/۰۴) است. میانگین ارزیابی محیط اقتصادی عدد ۶/۵۲ است که در ارزیابی فصل گذشته عدد ۶/۴۶ حاصل شده بود و میانگین ارزیابی محیط نهادی عدد ۵/۹۷ است که در فصل گذشته عدد ۵/۷۰ ارزیابی شده بود. بر این اساس، محیط حقوقی و قانونی با عدد ۵/۶۳ و محیط مالی با عدد ۸/۳۵ به ترتیب مساعدترین و نامساعدترین محیط‌ها بر اساس نظریه عمومی کارآفرینی شین بوده‌اند. لازم به ذکر است که شاخص شین به دلیل در نظر گرفتن وزن عوامل مختلف در محاسبه، از دقت بیشتری نسبت به شاخص کل کشور برخوردار است.

در ادامه گزارش، روش‌شناسی انجام پایش، جداول و نمودارهای آماری به همراه تحلیل نتایج به طور مبسوط شرح داده شده است.

بخش اول: روش‌شناسی گزارش

مطابق با ماده ۴ قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار، اتاق‌ها موظف هستند به منظور اطلاع سیاست‌گذاران از وضعیت محیط کسب و کار در کشور، شاخص‌های ملی محیط کسب و کار در ایران را تدوین و به‌طور سالانه و فصلی حسب مورد به تفکیک استان‌ها، بخش‌ها و فعالیت‌های اقتصادی، سنجش و اعلام نمایند. مطابق با همین مأموریت، مرکز آمار و اطلاعات اقتصادی اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران با همکاری اتاق‌های اصناف و تعاون ایران اقدام به برنامه‌ریزی برای جمع‌آوری اطلاعات و محاسبه شاخص ملی محیط کسب و کار ایران بر اساس ۷۰ مؤلفه پیمایشی و آماری کرده است که مولفه‌ها از نتایج اجرای طرح مطالعاتی در همین خصوص به‌دست آمده‌اند. اطلاعات ۲۸ مؤلفه پیمایشی از روش تکمیل پرسشنامه با همکاری فعالان اقتصادی (تعیین شده با روش‌های نمونه‌گیری) به‌دست می‌آید و برای کسب اطلاع در مورد ۴۲ مؤلفه آماری از منابع اطلاعاتی و آمار رسمی کشور که تا زمان انتشار نشریه به‌روزرسانی می‌شوند، استفاده می‌شود و در نهایت، شاخص‌های ملی پایش محیط کسب و کار ایران به تفکیک ملی، استان، بخش‌های عمده و رشته فعالیت‌های اقتصادی محاسبه شده‌اند.

معرفی مؤلفه‌های طرح پایش

مطابق مدل ارائه شده برای محاسبه شاخص محیط کسب و کار در ایران، شاخص ملی محیط کسب و کار از طریق انجام محاسبات بر روی ۷۰ نامگر که شامل ۲۸ مؤلفه پیمایشی و ۴۲ مؤلفه آماری که از عوامل مختلف و قابل احصای مؤثر بر اداره واحدهای تولیدی در ایران معرفی شده است، حاصل می‌شود. قابل ذکر است مؤلفه‌های پیمایشی و آماری مورد استفاده در محاسبه فضای کسب و کار کشور به صورت زیر تعریف شده‌اند:

الف: مؤلفه‌های پیمایشی:

۱. نحوه استقبال مشتریان از نوآوری و ابتکار در ارائه خدمات و محصولات
۲. برداشت‌های سلیقه‌ای از قوانین و مقررات توسط مأموران محیط زیست، شهرداری، گمرک، بهداشت و ...
۳. بی‌تعهدی طرف‌های قرارداد و معامله به اجرای تعهدات و وعده‌هایشان
۴. بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب و کار
۵. غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات
۶. رویه‌های سختگیرانه اداره‌های کار و بیمه تأمین اجتماعی برای مدیریت نیروی انسانی
۷. تمایل عمومی به خرید کالاهای خارجی و بی‌رغبتی به خرید محصولات ایرانی
۸. تولید و عرضه نسبتاً آزاد کالاهای غیراستاندارد و تقلبی در بازار
۹. وجود رقابت غیرمنصفانه شرکت‌ها و مؤسسات دولتی یا شبه‌دولتی در بازار
۱۰. رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات

۱۱. دشواری تأمین مالی از بانک‌ها
۱۲. فقدان یا شفاف نبودن آمار و اطلاعات مورد نیاز برای فعالیت اقتصادی
۱۳. ضعف زیرساخت‌های حمل و نقل (جاده‌ای، ریلی، هوایی، دریایی و بندری)
۱۴. ضعف دادگاه‌ها در رسیدگی به شکایات و پیگرد موثر متجاوزان به حقوق دیگران
۱۵. وجود انحصار، امتیاز یا هر نوع رانت به یک یا تعدادی از رقبا در بازار
۱۶. ضعف نظام توزیع و مشکل در رساندن محصول به بازار
۱۷. عرضه کالاها و محصولات قاچاق در بازار ایران
۱۸. فقدان ارتباط مناسب میان عوامل تأمین مواد اولیه، تولید و عرضه یک محصول در بازار
۱۹. دخالت‌های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت‌ها در بازار
۲۰. کارگری عمومی و ضعف فرهنگ کار در جامعه
۲۱. کمبود تقاضا در بازار
۲۲. کمبود فناوری‌های نوین و تجهیزات مورد نیاز
۲۳. کمبود نیروی کار ماهر
۲۴. محدودیت‌های دسترسی به شبکه تلفن همراه و اینترنت
۲۵. محدودیت دسترسی به آب
۲۶. محدودیت دسترسی به حامل‌های انرژی (برق، گاز، گازوئیل و...)
۲۷. فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی
۲۸. موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب‌وکار در دستگاه‌های اجرایی

ب. مؤلفه‌های آماری:

محیط نهادی

نماگر ۱. محیط سیاسی (تأثیر عوامل سیاسی - امنیتی بر اداره بنگاه‌ها)

۱-۱. تعداد مطبوعات دارای مجوز و فعال (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)

۲-۱. تعداد سرقت (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)

۳-۱. تعداد سازمان‌های مردم‌نهاد (سمن) - (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)

نماگر ۲. محیط علمی - آموزشی (مهارت و تحصیلات نیروی انسانی)

۲.۱- دانش آموخته‌های مراکز فنی حرفه‌ای (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)

۲.۲- تعداد دانش آموخته‌های دانشگاهی (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)

۲.۳- نرخ باسوادی ۶ ساله و بالاتر

۲.۴- تعداد دانش‌آموزان به ازای هر کلاس

نماگر ۳. محیط فرهنگی (فرهنگ، رضایت‌مندی و فرهیختگی نیروی انسانی)

۳.۱- تعداد صندلی‌های سینما (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)

۳.۲- تعداد فرهنگ‌سراها و کتابخانه‌های عمومی (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)

۳.۳- تعداد عناوین کتاب‌های منتشر شده در استان (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)

۳.۴- تعداد خواسته‌های بازگشت به کار در هیأت‌های تشخیص دعاوی کار نسبت به کل شاغلان استان

نماگر ۴. فناوری و نوآوری

۴.۱- شاخص استانی فناوری اطلاعات

۴.۲- تعداد کاربران اینترنت (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)

۴.۳- تعداد شرکت‌های دانش‌بنیان (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)

نماگر ۵. محیط قانونی و حقوقی (حاکمیت قانون، تضمین‌های حقوق مالکیت و عملکرد دادگستری)

۵.۱- نرخ رسیدگی به پرونده‌های قضایی (درصد از ورودی)

۵.۲- امتیاز قضایی و اداری (تخصیصی گزارش‌های عملکرد استانی قوه قضائیه)

۵.۳- میانگین زمان رسیدگی به هر پرونده ورودی (روز)

۵.۴- تعداد پرونده‌های مطالبه طلب (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)

نماگر ۶. ساختار و عملکرد دولت

۶.۱- تعداد کارمندان دستگاه‌های دولتی و حکومتی (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)

۶.۲- پرداخت‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای (عملکرد بودجه عمرانی)

محیط اقتصادی

نماگر ۷. محیط کلان (ثبات اقتصاد کلان، ساختارهای اشتغال)

- ۷.۱- شاخص تورم مصرف کننده
- ۷.۲- شاخص تورم تولیدکننده
- ۷.۳- نرخ مشارکت نیروی انسانی (درصد)
- ۷.۴- نرخ بیکاری (درصد)
- ۷.۵- ارزش صادرات غیرنفتی استان (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)
- ۷.۶- نرخ رشد منطقه‌ای (درصد)

نماگر ۸. محیط مالی (تأمین مالی)

- ۸.۱- سرانه مانده تسهیلات اعطایی

نماگر ۹. محیط جغرافیایی (زیرساخت‌ها، ظرفیت‌های اقلیمی و استانی)

- ۹.۱- متوسط بارندگی سالانه استان (میلی متر)
  - ۹.۲- تعداد هتل‌های ۴ و ۵ ستاره
  - ۹.۳- تعداد تخت بیمارستانی فعال (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)
  - ۹.۴- طول راه‌های بین شهری (کیلومتر به ازای هر کیلومتر مربع مساحت)
  - ۹.۵- تعداد انبار و سردخانه (به نسبت مساحت استان)
  - ۹.۶- مساحت مراتع خوب (به نسبت مساحت استان)
  - ۹.۷- ضریب نفوذ بیمه (درصد)
  - ۹.۸- فاصله مرکز استان تا بندر تجاری (آبی) و فعال بین المللی (کیلومتر)
  - ۹.۹- طول راه آهن به مساحت استان (کیلومتر به ازای هر کیلومتر مربع)
  - ۹.۱۰- درصد روستاهای گازرسانی شده از کل روستاهای استان
- نماگر ۱۰. ساختار تولید (انحصار، خوشه‌ها، وابستگی به مواد اولیه)
- ۱۰.۱- تعداد بهره‌برداران کشاورزی (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)
  - ۱۰.۲- درصد مساحت کشت آبی از کل مساحت زیر کشت

۱۰.۳- تعداد معادن در حال بهره‌برداری (به نسبت مساحت استان)

۱۰.۴- تعداد کارگاه‌های صنعتی فعال (به نسبت مساحت استان)

۱۰.۵- سرانه مساحت پروانه‌های ساختمانی صادره در نقاط شهری

لازم به ذکر است که عناوین برخی مولفه‌های آماری با همکاری دستگاه‌های اجرایی ذیربط اصلاح و یا جایگزین شده اند

طرح نمونه‌گیری

از آنجا که استخراج، انتشار داده‌ها و ارائه نتایج حاصل، در سطح متغیرها، اپتیمم شده است و برای اینکه محاسبات از مبنای دقیق آماری برخوردار باشد لذا انتخاب نمونه‌ها (فعالان اقتصادی) بر مبنای طرح نمونه‌گیری است که در ذیل به آن اشاره می‌شود.

هدف کلی:

هدف کلی از این طرح، شناخت وضعیت جاری محیط کسب و کار در ایران و تغییرات آن به صورت فصلی و سالانه است. این هدف از طریق موارد زیر به دست می‌آید:

۱. برآورد فصلی و سالانه شاخص ملی محیط کسب و کار در ایران
۲. برآورد فصلی و سالانه شاخص استانی محیط کسب و کار در ایران
۳. برآورد تغییرات فصلی شاخص محیط کسب و کار در سطح ملی و استانی
۴. برآورد ملی فصلی و سالانه شاخص ملی محیط کسب و کار در ایران در سطح بخش‌های عمده اقتصادی (خدمات، صنعت و کشاورزی)
۵. برآورد ملی فصلی و سالانه شاخص ملی محیط کسب و کار در ایران در سطح فعالیت‌های اصلی اقتصادی (ISIC^۴)

جامعه هدف

مجموعه واحدهایی که طبق تعریف شامل اعضای فعال اتاق‌های بازرگانی، صنایع و معادن و کشاورزی ایران، اصناف و تعاون هستند، جامعه هدف طرح را تشکیل می‌دهند. بنابراین اعضای غیرفعال و اعضای که عضو سه اتاق نیستند را پوشش نمی‌دهد.

جامعه آمارگیری

جامعه آمارگیری با حذف اعضای غیر فعال سه اتاق از چارچوب آماری به دست می‌آید.

واحد آماری

واحد آماری، مدیر یک واحد از سه اتاق کشور می‌باشد که در بانک اطلاعاتی سه اتاق ثبت شده است و فعال است.

زمان آماری

زمان آماری برای تکمیل سؤالات پرسشنامه، وضعیت محیط کسب و کار در فصل زمستان سال ۱۴۰۲ است.

زمان آمارگیری

زمان آمارگیری اسفند ماه ۱۴۰۲ بوده است.

روش آمارگیری

به صورت نمونه‌گیری برای مؤلفه‌های پیمایشی و جمع‌آوری داده از منابع رسمی برای مؤلفه‌های آماری است.

روش جمع‌آوری اطلاعات

اطلاعات مورد نیاز این طرح به ۲ روش به دست می‌آید. برای مؤلفه‌های پیمایشی به صورت آمارگیری الکترونیکی و تکمیل پرسشنامه از طریق سامانه اینترنتی توسط واحدهای انتخاب شده در طرح نمونه‌گیری است و برای مؤلفه‌های آماری از روش جمع‌آوری داده‌ها از مراجع رسمی کشور است.

سطح ارائه برآورد

برآوردها بر اساس اهداف طرح به صورت ملی و استانی هستند.

پارامتر مورد نظر

پارامترهای مورد نظر شامل میانگین وزنی شاخص محیط کسب کار در ایران است.

چارچوب نمونه‌گیری

چارچوب نمونه‌گیری، اعضای فعال سه اتاق هستند.

واحد نمونه‌گیری

واحد نمونه‌گیری واحدهای فعال سه اتاق هستند.

روش نمونه‌گیری

روش نمونه‌گیری، طبقه‌بندی دو مرحله‌ای شده است که واحد نمونه‌گیری مرحله‌ی اول، استان‌ها و واحد نمونه‌گیری مرحله‌ی دوم، براساس بخش عمده اقتصادی است.

در این طرح، علاوه بر برآورد سطوح، برآورد تغییرات نیز مورد نظر است، از این رو از روش نمونه‌گیری چرخشی استفاده می‌شود. نمونه‌گیری چرخشی با ثابت نگه‌داشتن بخشی از واحدهای نمونه بین دو فصل آمارگیری و تغییر بقیه‌ی واحدها، به بهترین نحو، امکان برآورد سطوح و تغییرات را فراهم می‌کند. انجام بهینه‌ی نمونه‌گیری چرخشی، مستلزم به‌کارگیری نمونه‌ی کلیدی^۵ است. منظور از نمونه‌ی کلیدی، نمونه‌ای است که می‌توان از آن برای تأمین نیازهای چند آمارگیری یا چند دوره از یک آمارگیری، زیرنمونه‌هایی انتخاب کرد. در آمارگیری‌های ادواری، استفاده از نمونه‌ی شاخص ضمن صرفه‌ی اقتصادی، امکان کنترل بهتر عملیات اجرایی و هم‌پوشانی نمونه‌ها در دوره‌های مختلف آمارگیری را فراهم می‌کند.

چارچوب و طراحی نمونه‌ی شاخص

چارچوب نمونه‌گیری مرحله‌ی اول در این طرح، استان‌ها براساس سهم از GDP کشور است که واحدهای نمونه‌گیری مرحله‌ی اول را شامل می‌شود.

چارچوب نمونه‌گیری مرحله‌ی دوم، فهرستی از نام و نشانی، بخش عمده اقتصادی و نام اتاق فعالان اقتصادی از نمونه‌ی شاخص است. روش ساخت این چارچوب، در اتاق‌ها (بازرگانی، تعاون و اصناف) متفاوت از یکدیگر است.

در اتاق بازرگانی، برای ساخت این چارچوب، پیش از اجرای طرح، فعالان اقتصادی در یک محدوده‌ی جغرافیایی مشخص، با استفاده از آمارگیری تلفنی به‌نگام می‌شوند. فعالان اقتصادی جدید معرفی شده در هر سال، بر اساس ثبت کارت بازرگانی جدید در ماه‌های انتهایی سال قبل، انتخاب می‌شوند. در اتاق اصناف و تعاون، چارچوب نمونه‌گیری همانند روش قبل است با این تفاوت که فرآیند به‌نگام سازی آن دو سال یکبار است.

الگوی چرخش

با توجه به اهداف طرح، الگوی چرخش انتخابی برای این طرح، یک الگوی ۲-۲-۲ است، یعنی طی دوره‌ی نمونه‌ی کلیدی از هر فعال اقتصادی نمونه، حداکثر چهار بار آمارگیری به عمل می‌آید، به این ترتیب که فعال اقتصادی، دو فصل متوالی در نمونه است، سپس به طور موقت برای دو فصل متوالی از نمونه خارج می‌شود، بعد مجدداً برای دو فصل متوالی به نمونه باز می‌گردد و پس از آن تا انتهای سال‌های مربوط به دوره نمونه کلیدی از نمونه خارج می‌شود. در هر فصل، از چهار گروه چرخش که هر یک از سه گروه فعال اقتصادی (بازرگانی، تعاون و اصناف)، آمارگیری می‌شود:

۱- گروهی که برای اولین بار وارد نمونه شده است،

۲- گروهی که برای دومین بار در نمونه است،

۳- گروهی که پس از دو فصل خروج موقت، مجدداً به نمونه وارد شده است،

۴- گروهی که برای آخرین بار در نمونه است.

به این ترتیب حداکثر میزان تداخل نمونه بین دو فصل متوالی و دو فصل یکسان از دو سال متوالی، ۳۰٪ و بین دو سال متوالی، ۴۰٪ است که می‌تواند اهداف طرح را تأمین کند.

پس از ساخت گروه‌های چرخش، به هر فصل آمارگیری، بر اساس الگوی چرخش، چهار گروه چرخش منتسب می‌شود تا تمام فعالان اقتصادی متعلق به آن‌ها آمارگیری شوند. به این ترتیب در هر فصل آمارگیری به هر چهار گروه یاد شده مراجعه می‌شود.

تعیین تعداد نمونه

با هدف برآورد شاخص ملی، استانی و رشته‌فعالیتی کل کشور در هر فصل، تعداد نمونه با استفاده از رابطه زیر محاسبه شده است:

$$n = \frac{z_{0/975}^2 (1 - r)}{\beta^2 r} \cdot (1 + N_r) \cdot Deff$$

که در آن:

β : خطای نسبی برآورد (کم تر از ۰/۸ درصد)

t : نسبت مفروض شاخص

N_p : نرخ ریزش فعالان اقتصادی نمونه است که برابر با ۰/۳۵ در نظر گرفته شده است.

$Deff$: اثر طرح (برابر ۱/۷)

پس از محاسبه‌ی اندازه‌ی نمونه در سطح ملی، اندازه‌ی نمونه‌ی مورد نیاز در هر استان، با کمک روش تخصیص بینابین و با توجه به ملاحظات اجرایی و کارشناسی، تعیین می‌شود.

روش برآورد

برای دستیابی به برآوردهای مورد نظر، ابتدا باید داده‌های مربوط به هر یک از فعالیت‌های اقتصادی نمونه و اعضای آن‌ها وزن‌دهی شوند. وزن‌دهی در هر فصل بر اساس اعمال وزن پایه، انجام می‌گیرد. وزنی که پس از اعمال این مراحل وزن‌دهی به‌دست می‌آید، تعیین می‌کند که هر فعال اقتصادی در نمونه، نماینده‌ی چند فعال اقتصادی در جامعه است. پس از وزن‌دهی، برآورد تعداد از جمع وزن‌ها، برآورد نرخ از تقسیم برآوردهای تعداد و برآورد تغییرات بین دو دوره‌ی زمانی از اختلاف برآوردهای دو دوره به دست می‌آید. برآوردهای سالانه، با ضرب وزن نهایی در کسر $\frac{1}{4}$ به طور مشابه، محاسبه می‌شود.

در جدول ۱، حروف و اعداد به ترتیب نماد گروه چرخش و نوبت آمارگیری از گروه چرخش است و ساختار تداخل نمونه به صورت:

به این ترتیب حداکثر میزان تداخل نمونه بین دو فصل متوالی و دو فصل یکسان از دو سال متوالی، ۳۰٪ و بین دو سال متوالی، ۴۰٪ است که می‌تواند اهداف طرح را تأمین کند.

میزان مشارکت و تعداد نمونه موثر

میزان مشارکت نمونه‌های منتخب نسبت به کل نمونه‌های در نظر گرفته شده برای هر استان در جدول ۳ قابل مشاهده است. نرخ پاسخگویی در اجرای طرح پایش ملی محیط کسب و کار نیز محاسبه شده است. لازم به ذکر است بر اساس جدول ۲، این تعداد نمونه با احتساب نرخ ریزش (عدم همکاری، عدم پاسخگویی، تغییر فعالیت و ..) ۳۵ درصد در نظر گرفته شده است و تعداد نمونه بهینه برای تعمیم نتایج بر اساس اهداف طرح حدود ۳۵۰۰ نمونه است.

لذا ضمن تأکید بر قابل اطمینان بودن نتایج ملی برآوردهای ارائه شده، نتایج استانی طرح با احتیاط بیشتری باید مورد استفاده و استناد کاربران قرار گیرد.

جدول ۱- الگوی چرخش

سال ۱۴۰۲				سال ۱۴۰۱				سال ۱۴۰۰				سال ۱۳۹۹				
زمستان	پاییز	تابستان	بهار	زمستان	پاییز	تابستان	بهار	زمستان	پاییز	تابستان	بهار	زمستان	پاییز	تابستان	بهار	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	I4	I
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	J4	J3	J
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	K4	K3	-	K
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	L4	L3	-	-	L
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	M4	M3	-	-	M2	M
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	N4	N3	-	-	N2	N1	N
-	-	-	-	-	-	-	-	-	O4	O3	-	-	O2	O1	-	O
-	-	-	-	-	-	-	-	P4	P3	-	-	P2	P1	-	-	P
-	-	-	-	-	-	-	Q4	Q3	-	-	Q2	Q1	-	-	-	Q
-	-	-	-	-	-	R4	R3	-	-	R2	R1	-	-	-	-	R
-	-	-	-	-	S4	S3	-	-	S2	S1	-	-	-	-	-	S
-	-	-	-	T4	T3	-	-	T2	T1	-	-	-	-	-	-	T
-	-	-	U4	U3	-	-	U2	U1	-	-	-	-	-	-	-	U
-	-	V4	V3	-	-	V2	V1	-	-	-	-	-	-	-	-	V
-	W4	W3	-	-	W2	W1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	W
X4	X3	-	-	X2	X1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	X
Y3	-	-	Y2	Y1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Y
-	-	Z2	Z1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Z

جدول ۲- تعداد واحدهای نمونه طرح به تفکیک استان

تعداد واحدهای نمونه	استان	تعداد واحدهای نمونه	استان
۱۹۷	فارس	۲۰۳	آذربایجان شرقی
۷۸	قزوین	۱۰۲	آذربایجان غربی
۷۰	قم	۵۵	اردبیل
۷۳	کردستان	۳۱۷	اصفهان
۱۷۷	کرمان	۱۷۸	البرز
۸۰	کرمانشاه	۵۹	ایلام
۷۶	کهگیلویه و بویراحمد	۱۶۲	بوشهر
۶۴	گلستان	۱۱۲۷	تهران
۱۰۹	گیلان	۵۹	چهارمحال و بختیاری
۸۲	لرستان	۵۸	خراسان جنوبی
۱۷۰	مازندران	۳۴۹	خراسان رضوی
۱۰۹	مرکزی	۵۲	خراسان شمالی
۱۱۲	هرمزگان	۳۷۱	خوزستان
۷۷	همدان	۶۸	زنجان
۱۰۲	یزد	۵۷	سمنان
۴۸۶۳	کل	۷۰	سیستان و بلوچستان

جدول ۳- میزان مشارکت پاسخگویان در طرح به تفکیک استان

نرخ پاسخگویی (درصد)									استان
زمستان ۱۴۰۲	پاییز ۱۴۰۲	زمستان ۱۴۰۱	سال ۱۴۰۱	سال ۱۴۰۰	سال ۹۹	سال ۹۸	سال ۹۷	سال ۹۶	
۵۸	۶۵	۵۹	۶۵	۶۰	۵۸	۵۶	۶۳	۴۵	آذربایجان شرقی
۸۰	۷۶	۶۴	۶۶	۷۳	۷۰	۶۷	۷۲	۶۲	آذربایجان غربی
۷۶	۷۵	۷۱	۶۸	۶۸	۷۴	۷۰	۵۸	۵۷	اردبیل
۷۵	۹۱	۶۷	۷۰	۹۱	۸۲	۵۳	۸۴	۷۴	اصفهان
۶۷	۹۲	۷۴	۸۱	۶۵	۵۲	۶۴	۶۸	۶۸	البرز
۶۱	۶۵	۷۳	۶۰	۵۰	۵۹	۵۰	۵۹	۴۱	ایلام
۶۵	۷۳	۶۸	۵۷	۵۷	۴۳	۵۲	۶۳	۳۳	بوشهر
۴۲	۳۸	۴۱	۴۲	۳۶	۴۵	۴۹	۶۳	۴۳	تهران
۵۸	۵۱	۶۱	۶۰	۵۹	۷۶	۶۱	۷۳	۳۹	چهارمحال و بختیاری
۴۷	۵۵	۴۹	۵۳	۶۵	۶۲	۶۴	۶۹	۶۹	خراسان جنوبی
۳۳	۳۶	۴۰	۳۴	۵۰	۴۶	۴۷	۶۳	۵۸	خراسان رضوی
۶۲	۶۵	۸۷	۶۵	۵۴	۵۹	۶۴	۶۲	۶۶	خراسان شمالی
۴۰	۶۵	۵۵	۴۸	۴۵	۴۷	۴۴	۶۳	۶۲	خوزستان
۶۸	۷۸	۶۴	۶۴	۷۲	۷۳	۷۲	۷۴	۵۹	زنجان
۵۶	۷۳	۴۹	۶۳	۷۹	۷۳	۶۷	۷۴	۶۶	سمنان
۶۳	۶۸	۸۱	۷۲	۴۹	۵۰	۴۱	۵۵	۴۹	سیستان و بلوچستان
۶۱	۵۴	۶۲	۵۸	۵۷	۵۵	۵۹	۶۸	۶۲	فارس
۸۵	۷۴	۶۷	۸۰	۵۸	۵۴	۴۶	۵۷	۶۱	قزوین
۵۷	۷۰	۴۷	۵۸	۷۸	۴۹	۵۳	۵۸	۶۴	قم
۶۷	۷۱	۵۹	۶۲	۷۰	۶۸	۶۸	۷۴	۶۲	کردستان
۵۱	۴۷	۴۹	۶۰	۶۴	۵۱	۵۵	۵۶	۵۰	کرمان
۷۴	۹۱	۶۶	۷۰	۶۸	۶۷	۷۲	۶۴	۸۱	کرمانشاه
۳۹	۳۴	۲۹	۵۴	۵۰	۵۳	۶۶	۶۷	۴۲	کهگیلویه و بویراحمد
۵۳	۷۳	۶۳	۶۸	۵۵	۵۹	۶۲	۵۵	۴۷	گلستان
۶۷	۶۹	۷۲	۶۸	۵۲	۶۰	۵۰	۶۷	۵۰	گیلان
۹۰	۸۴	۷۰	۵۹	۵۴	۶۴	۵۶	۶۴	۵۲	لرستان
۵۹	۸۵	۵۸	۶۶	۷۵	۵۷	۶۲	۶۵	۴۶	مازندران
۸۴	۶۳	۷۳	۷۴	۷۹	۷۸	۶۳	۷۰	۶۳	مرکزی
۴۵	۴۳	۴۹	۵۶	۴۸	۵۱	۴۵	۶۲	۵۲	هرمزگان
۴۰	۵۱	۴۷	۵۴	۵۲	۵۱	۵۳	۷۲	۶۵	همدان
۵۹	۷۰	۵۷	۵۷	۶۰	۵۹	۵۵	۵۸	۷۵	یزد
۵۵	۵۹	۵۶	۵۷	۵۸	۵۶	۵۴	۶۶	۵۵	کل

محاسبه شاخص کل محیط کسب و کار

پس از استخراج داده‌های پیمایشی، ابتدا برای هر مؤلفه، میانگین ارزیابی اعضای اتاق‌های هر استان در هر بخش q_{ij} محاسبه می‌شود. در فرمول زیر q_{ijk} مشارکت‌کننده‌ها (n) هر استان (i) در هر بخش (j) است و اندیس k نشان‌دهنده رای‌دهنده مورد نظر (اعضای اتاق‌های سه‌گانه) است.

$$q_{ij} = \frac{\sum_{k=1}^n q_{ijk}}{n_{ij}}$$

وزن نمونه‌گیری بر اساس استان، بخش عمده اقتصادی و اتاق تعیین می‌شود و در محاسبه میانگین q_{ij} لحاظ می‌شود. برای محاسبه شاخص کل از ترکیب وزنی جزء داده‌های آماری (Hard Data) با نسبت ۲۰٪ و جزء مولفه‌های پیمایشی (Survey Data) با نسبت ۸۰٪ استفاده می‌شود.

نرمال‌سازی و ترکیب داده‌های آماری (Hard Data)

به منظور نرمال کردن داده‌های آماری، ابتدا داده‌های آماری خام را که از مراکز آماری مختلف به تفکیک استان‌ها جمع‌آوری شده است، با تقسیم بر جمعیت استان به صورت نسبی و قابل مقایسه تبدیل می‌شود. سپس بر اساس روش فاصله از مرز^۶ که در اغلب مطالعات بین‌المللی مانند شاخص سهولت انجام کسب و کار بانک جهانی یا شاخص توسعه انسانی سازمان ملل متحد بکار می‌رود- داده‌های آماری نسبی به داده‌های نرمال شده تبدیل می‌شود.

در روش فاصله از مرز، نمره فاصله از مرز، شکاف بین عملکرد یک استان از معیار بهترین عملکرد در میان استان‌ها و در طی زمان به دست می‌آید. محاسبه نمره فاصله از مرز برای هر استان دو گام اصلی دارد.

اولین گام نرمال کردن داده‌های جمع‌آوری شده از هر یک از مولفه‌های دارای بار مثبت مانند نرخ باسوادی در هر استان که با استفاده از یک تبدیل خطی با فرمول زیر با توجه به مقیاس مورد نظر (۱ بهترین عملکرد و ۱۰ بدترین عملکرد) انجام می‌شود:

$$P_{norm} = \left(9 \times \frac{w - P}{w - f} \right) + 1$$

که در فرمول بالا w بزرگترین و f کوچکترین نمره مولفه در میان همه استان‌ها در کل طول دوره محاسبه شاخص است و P نمره نرمال نشده استان و P_{norm} داده نرمال شده یا نمره فاصله از مرز برای هر یک از اجزاء مولفه‌های شاخص است.

برای هر یک از مولفه‌های دارای بار منفی مانند تعداد نسبی سرقت‌ها در هر استان با استفاده از تبدیل خطی با فرمول زیر با توجه به مقیاس مورد نظر (۱ بهترین عملکرد و ۱۰ بدترین عملکرد) انجام می‌شود:

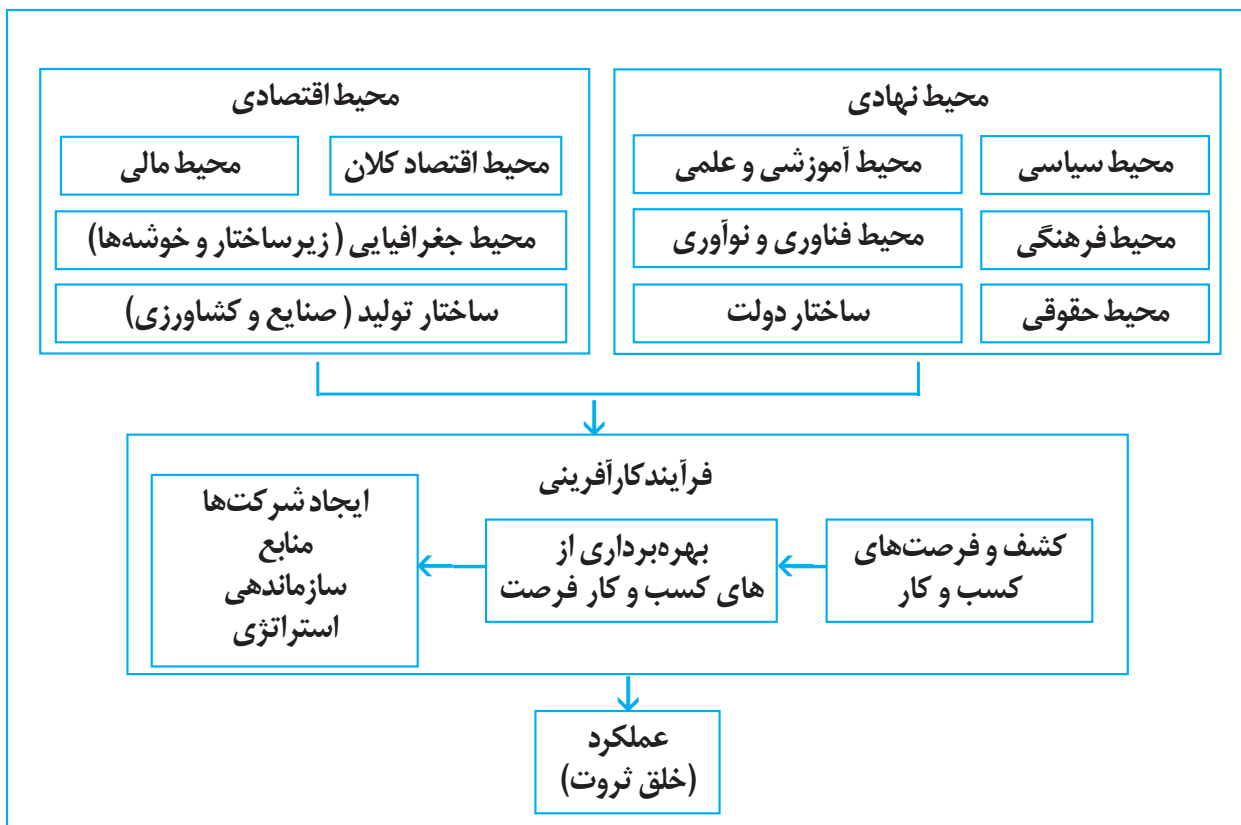
$$P_{norm} = \left((-9) \times \frac{w - P}{w - f} \right) + 10$$

دومین گام، محاسبه میانگین ساده هر یک از نمره‌های فاصله از مرز برای هر یک از بخش داده‌های آماری نماگرها است.

آشنایی با نظریه عمومی کار آفرینی شین

بر اساس نظریه عمومی کار آفرینی شین، می‌توان دو مجموعه عوامل محیطی معین را به محیط اقتصادی و محیط نهادی تفکیک کرد. عوامل محیط اقتصادی شامل محیط اقتصاد کلان، محیط مالی، ساختار تولید و محیط جغرافیایی و عوامل محیط نهادی شامل محیط سیاسی، محیط حقوقی، محیط فرهنگی و محیط آموزشی و علمی، محیط فناوری و نوآوری و ساختار دولت می‌شود. این دو مجموعه عوامل بر کسب و کارهای موجود و بر فرآیند کار آفرینی که در واقع نقطه آغازین کسب و کار است، اثر می‌گذارد. هر چه محیط کسب و کار (محیط نهادی و اقتصادی) شرایط بهتری داشته باشد، بهره‌برداری از فرصت‌های کار آفرینی بیشتر است و هر چه بهره‌برداری از فرصت‌های کار آفرینی در جامعه‌ای بیشتر باشد، عملکرد اقتصاد آن کشور و خلق ارزش و ثروت در آن جامعه بیشتر می‌شود.

شکل ۱. مدل مفهومی بسط یافته محیط کسب و کار بر اساس نظریه عمومی کار آفرینی شین

بخش دوم: جداول آماری، نمودارها و تحلیل آماری

شاخص کل محیط کسب و کار

جدول ۴ - شاخص کل محیط کسب و کار

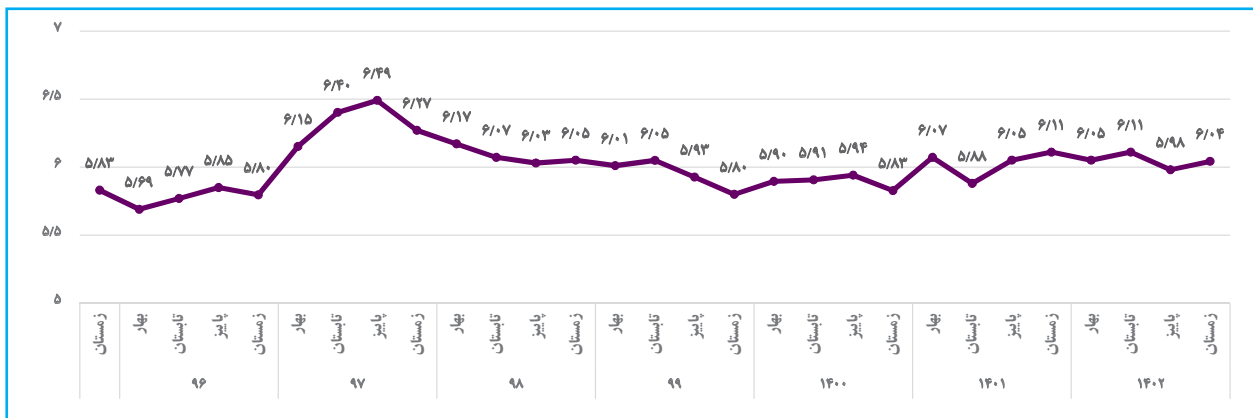
درصد تغییرات فصل زمستان نسبت به *		زمستان ۱۴۰۲	پاییز ۱۴۰۲	زمستان ۱۴۰۱	سال ۱۴۰۱	سال ۱۴۰۰	سال ۹۹	سال ۹۸	سال ۹۷	سال ۹۶
فصل مشابه سال گذشته	فصل گذشته									
-۱/۱۰	۱/۰۵	۶/۰۴	۵/۹۸	۶/۱۱	۶/۰۳	۵/۸۹	۵/۹۵	۶/۰۸	۶/۳۳	۵/۷۸

*: مثبت بودن درصد تغییرات به معنای بدتر شدن وضعیت نسبت به فصل گذشته است.

نتایج پایش ملی محیط کسب و کار ایران در زمستان ۱۴۰۲ عدد ۶/۰۴ (نمره بدترین ارزیابی ۱۰ است) را به عنوان شاخص کل نشان می دهد که نامساعدتر از وضعیت این شاخص در ارزیابی فصل گذشته (پاییز ۱۴۰۲ با میانگین ۵/۹۸) است.

این ارزیابی بیانگر آن است که از نظر فعالان اقتصادی مشارکت کننده در این پایش، وضعیت برخی مؤلفه های مؤثر بر محیط کسب و کار ایران در زمستان ۱۴۰۲ نامساعدتر شده است. عدد شاخص در زمستان ۱۴۰۲ نسبت به فصل مشابه سال قبل (۱/۱۰٪) مساعدتر شده است. لازم به ذکر است که این شاخص از طریق ادغام اطلاعات حاصل از مولفه های پیمایشی (۲۸ مؤلفه) و داده های مؤلفه های آماری (۴۲ مؤلفه) به نسبت ۸۰ و ۲۰ محاسبه شده است.

نمودار ۱ - روند شاخص کل محیط کسب و کار

شاخص بخشی محیط کسب و کار

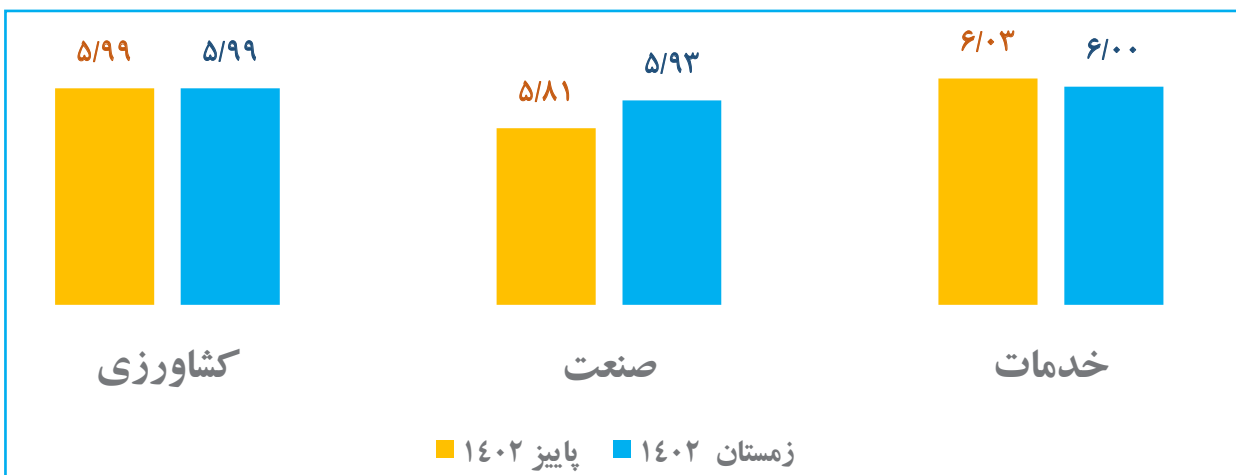
جدول ۵- شاخص محیط کسب و کار بر حسب بخش‌های عمده اقتصادی

درصد تغییرات فصل زمستان نسبت به*		زمستان ۱۴۰۲	پاییز ۱۴۰۲	زمستان ۱۴۰۱	بخش
فصل مشابه سال گذشته	فصل گذشته				
-۰/۰۲	۰/۰۱	۵/۹۹	۵/۹۹	۵/۹۹	کشاورزی
-۰/۱۱	۲/۱۹	۵/۹۳	۵/۸۱	۵/۹۴	صنعت
-۲/۵۶	-۰/۶۰	۶/۰۰	۶/۰۳	۶/۱۶	خدمات

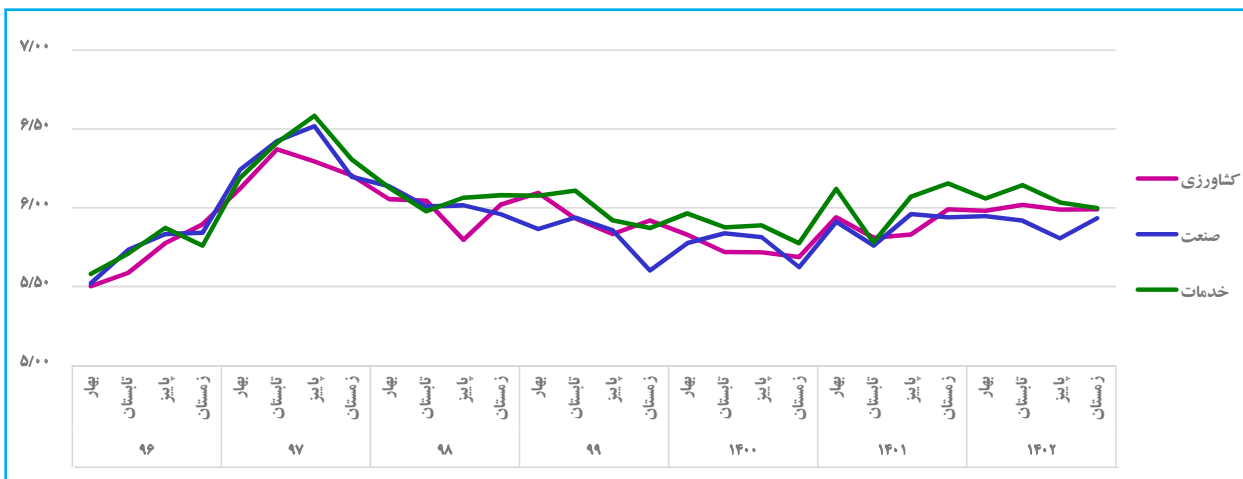
*: منفی بودن درصد تغییرات به معنای بهتر شدن وضعیت نسبت به دوره گذشته است.

با توجه به تقسیم رشته فعالیت‌ها در سه بخش عمده کشاورزی، صنعت و خدمات، فعالان اقتصادی سراسر کشور در زمستان ۱۴۰۲، وضعیت محیط کسب و کار بخش صنعت و بخش خدمات را به ترتیب، مساعدترین و نامساعدترین محیط کسب و کار ارزیابی نموده‌اند.

نمودار ۲- شاخص بخشی محیط کسب و کار

نمودار ۳- شاخص بخشی محیط کسب و کار

جدول ۶ - شاخص محیط کسب و کار به تفکیک مؤلفه‌های پیمایشی و سه بخش عمده اقتصادی - زمستان ۱۴۰۲

عنوان مؤلفه (موانع کسب و کار)	کل		کشاورزی		صنعت		خدمات	
	پاییز ۱۴۰۲	زمستان ۱۴۰۲	درصد تغییرات	پاییز ۱۴۰۲	زمستان ۱۴۰۲	درصد تغییرات	پاییز ۱۴۰۲	زمستان ۱۴۰۲
	۵/۹۴	۵/۹۷	۰/۵۳	۵/۹۹	۵/۹۹	۰/۰۱	۵/۸۱	۵/۹۳
نحوه استقبال مشتریان از نوآوری و ابتکار در ارائه خدمات و محصول	۴/۲۹	۳/۹۱	-۸/۹۵	۳/۹۹	۳/۷۷	-۵/۶۸	۴/۱۶	۳/۶۴
برداشت‌های سلیقه‌ای از قوانین و مقررات توسط مأموران محیط زیست، شهرداری، گمرک، بهداشت و ...	۶/۲۱	۶/۱۶	-۰/۱۸۶	۶/۲۴	۶/۳۰	۰/۹۴	۶/۱۹	۶/۲۲
بی‌تعهدی طرف‌های قرارداد و معامله به اجرای تعهدات و وعده‌هایشان	۵/۴۰	۵/۳۵	-۰/۱۸۶	۵/۳۴	۵/۴۷	۲/۳۹	۵/۲۶	۵/۲۶
بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب و کار	۷/۲۲	۷/۲۶	۰/۴۹	۷/۲۲	۷/۵۰	۳/۷۸	۷/۳۱	۷/۳۰
غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	۷/۹۸	۸/۲۳	۳/۱۰	۸/۰۷	۸/۳۴	۳/۳۷	۷/۹۵	۸/۳۲
رویه‌های سختگیرانه اداره‌های کار و بیمه تأمین اجتماعی برای مدیریت نیروی انسانی	۶/۲۵	۶/۱۵	-۱/۵۷	۶/۴۵	۶/۱۲	-۵/۰۸	۶/۱۹	۶/۱۵
تمایل عمومی به خرید کالاهای خارجی و بی‌رغبتی به خرید محصولات ایرانی	۵/۱۱	۵/۲۳	۲/۳۸	۵/۱۳	۴/۹۰	-۴/۳۱	۴/۹۶	۵/۰۷
تولید و عرضه نسبتاً آزاد کالاهای غیراستاندارد و تقلبی در بازار	۶/۴۰	۶/۵۰	۱/۶۷	۶/۶۰	۶/۲۹	-۴/۶۵	۶/۱۷	۶/۴۲
وجود رقابت غیرمنصفانه شرکت‌ها و مؤسسات دولتی یا شبه‌دولتی در بازار	۶/۱۷	۶/۳۴	۲/۶۹	۶/۱۰	۶/۱۸	۱/۳۳	۵/۹۳	۶/۲۷
رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات	۶/۷۲	۶/۸۲	۱/۳۹	۶/۸۵	۶/۶۹	-۲/۳۹	۶/۲۸	۶/۷۰
دشواری تأمین مالی از بانک‌ها	۷/۵۵	۷/۸۴	۳/۸۱	۸/۲۰	۸/۲۹	۱/۰۸	۷/۴۰	۷/۹۶
فقدان یا شفاف نبودن آمار و اطلاعات مورد نیاز برای فعالیت اقتصادی	۶/۱۲	۶/۳۱	۳/۰۷	۶/۳۹	۶/۶۱	۳/۴۰	۵/۸۵	۶/۲۰
ضعف زیرساخت‌های حمل و نقل (جاده‌ای، ریلی، هوایی، دریایی و بندری)	۵/۷۱	۵/۶۷	-۰/۱۶۱	۵/۸۹	۵/۷۶	-۲/۱۲	۵/۵۸	۵/۴۵
ضعف دادگاه‌ها در رسیدگی به شکایات و پیگرد موثر متجاوزان به حقوق دیگران	۶/۱۴	۶/۳۷	۳/۸۱	۶/۴۰	۶/۳۳	-۱/۰۷	۶/۰۰	۶/۳۷
وجود انحصار، امتیاز یا هر نوع رانت به یک یا تعدادی از رقبا در بازار	۶/۳۹	۶/۵۶	۲/۷۳	۶/۲۰	۶/۴۱	۳/۴۱	۶/۱۷	۶/۳۸
ضعف نظام توزیع و مشکل در رساندن محصول به بازار	۵/۲۸	۵/۳۲	۰/۷۶	۵/۳۸	۵/۴۵	۱/۲۸	۵/۱۳	۵/۰۷
عرضه کالاها و محصولات قاچاق در بازار ایران	۶/۱۴	۶/۰۴	-۱/۷۵	۶/۰۷	۵/۵۹	-۷/۸۷	۵/۹۶	۵/۹۰
فقدان ارتباط مناسب میان عوامل تأمین مواد اولیه، تولید و عرضه یک محصول در بازار	۵/۴۲	۵/۳۹	-۰/۱۶۸	۵/۳۴	۵/۵۶	۴/۱۹	۵/۳۷	۵/۲۲
دخالت‌های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت‌ها در بازار	۶/۵۲	۶/۶۰	۱/۰۸	۶/۷۵	۶/۸۴	۱/۳۷	۶/۳۴	۶/۵۷
کارگریزی عمومی و ضعف فرهنگ کار در جامعه	۶/۱۲	۶/۰۶	-۱/۰۵	۶/۰۲	۵/۷۹	-۳/۷۵	۶/۱۰	۶/۰۷
کمبود تقاضا در بازار	۵/۴۷	۵/۴۷	-۰/۱۱۲	۵/۳۱	۵/۰۷	-۴/۵۹	۵/۱۴	۵/۳۰
کمبود فناوری‌های نوین و تجهیزات مورد نیاز	۵/۸۸	۵/۸۳	-۰/۱۰	۶/۰۰	۵/۷۹	-۳/۵۶	۵/۷۳	۵/۸۸
کمبود نیروی کار ماهر	۵/۹۶	۵/۹۴	-۰/۱۹	۵/۵۱	۵/۷۵	۴/۴۱	۶/۰۸	۶/۱۸
محدودیت‌های دسترسی به شبکه تلفن همراه و اینترنت	۵/۱۴	۵/۲۸	۲/۵۶	۴/۸۰	۵/۱۰	۶/۳۱	۴/۸۳	۵/۰۲
محدودیت دسترسی به آب	۳/۸۹	۳/۷۹	-۲/۳۹	۴/۵۷	۴/۳۸	-۴/۰۵	۴/۰۰	۳/۹۴
محدودیت دسترسی به حامل‌های انرژی (برق، گاز، گازوئیل و...)	۴/۲۷	۴/۱۱	-۳/۷۷	۴/۳۶	۴/۳۷	۰/۳۶	۴/۴۷	۴/۴۱
فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی	۶/۴۹	۶/۴۸	-۰/۰۵	۶/۵۷	۶/۳۷	-۳/۰۶	۶/۲۱	۶/۲۶
موانع در فرآیندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب و کار در دستگاه‌های اجرایی	۶/۴۶	۶/۳۷	-۱/۳۵	۶/۴۴	۶/۶۶	۳/۳۳	۶/۳۴	۶/۳۴

* مثبت بودن درصد تغییرات به معنای بدتر شدن وضعیت نسبت به فصل گذشته است.

با بررسی اطلاعات جدول ۶ مشاهده می شود که، در هر سه بخش عمده اقتصادی غیرقابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات نامساعدترین و در بخش خدمات محدودیت دسترسی به آب و در بخش های صنعت و کشاورزی نحوه استقبال مشتریان از نوآوری و ابتکار در ارائه خدمات و محصول مساعدترین مولفه (مانع) در ۲۸ مؤلفه پیمایشی پرسش شده از فعالان اقتصادی مشارکت کننده در طرح ارزیابی شده اند.

علاوه بر این، مهمترین موانع کسب و کار بیان شده توسط فعالان اقتصادی هریک از سه بخش عمده اقتصادی در قالب جدول ۷ نشان داده شده است.

جدول ۷ - مهم ترین موانع کسب و کار بیان شده توسط فعالان اقتصادی به تفکیک بخش های عمده اقتصادی

الویت	مجموعه				
	۱	۲	۳	۴	۵
کل	پاییز ۱۴۰۲	غیرقابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	دشواری تأمین مالی از بانکها	بی ثباتی سیاستها، قوانین و مقررات و رویه های اجرایی ناظر بر کسب و کار	رویه های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات
	زمستان ۱۴۰۲	غیرقابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	دشواری تأمین مالی از بانکها	بی ثباتی سیاستها، قوانین و مقررات و رویه های اجرایی ناظر بر کسب و کار	دخالت های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت ها در بازار
کشاورزی	پاییز ۱۴۰۲	دشواری تأمین مالی از بانکها	غیرقابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	بی ثباتی سیاستها، قوانین و مقررات و رویه های اجرایی ناظر بر کسب و کار	رویه های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات
	زمستان ۱۴۰۲	غیرقابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	دشواری تأمین مالی از بانکها	بی ثباتی سیاستها، قوانین و مقررات و رویه های اجرایی ناظر بر کسب و کار	دخالت های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت ها در بازار
صنعت	پاییز ۱۴۰۲	غیرقابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	دشواری تأمین مالی از بانکها	بی ثباتی سیاستها، قوانین و مقررات و رویه های اجرایی ناظر بر کسب و کار	موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب و کار در دستگاه های اجرایی
	زمستان ۱۴۰۲	غیرقابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	دشواری تأمین مالی از بانکها	بی ثباتی سیاستها، قوانین و مقررات و رویه های اجرایی ناظر بر کسب و کار	دخالت های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت ها در بازار
خدمات	پاییز ۱۴۰۲	غیرقابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	دشواری تأمین مالی از بانکها	بی ثباتی سیاستها، قوانین و مقررات و رویه های اجرایی ناظر بر کسب و کار	فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه های اجرایی
	زمستان ۱۴۰۲	غیرقابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	دشواری تأمین مالی از بانکها	بی ثباتی سیاستها، قوانین و مقررات و رویه های اجرایی ناظر بر کسب و کار	وجود انحصار، امتیاز یا هر نوع رانت به یک یا تعدادی از رقبا در بازار

همان طور که در جدول ۷ مشاهده می شود اولویت اول در هر سه بخش صنعت، خدمات و کشاورزی غیرقابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات، اولویت دوم در هر سه بخش صنعت، خدمات و کشاورزی دشواری تأمین مالی از بانکها و اولویت سوم در هر سه بخش بی ثباتی سیاستها، قوانین و مقررات و رویه های اجرایی ناظر بر کسب و کار و به عنوان مهمترین مشکلات کسب و کار توسط فعالان اقتصادی بیان شده است.

شاخص استانی محیط کسب و کار

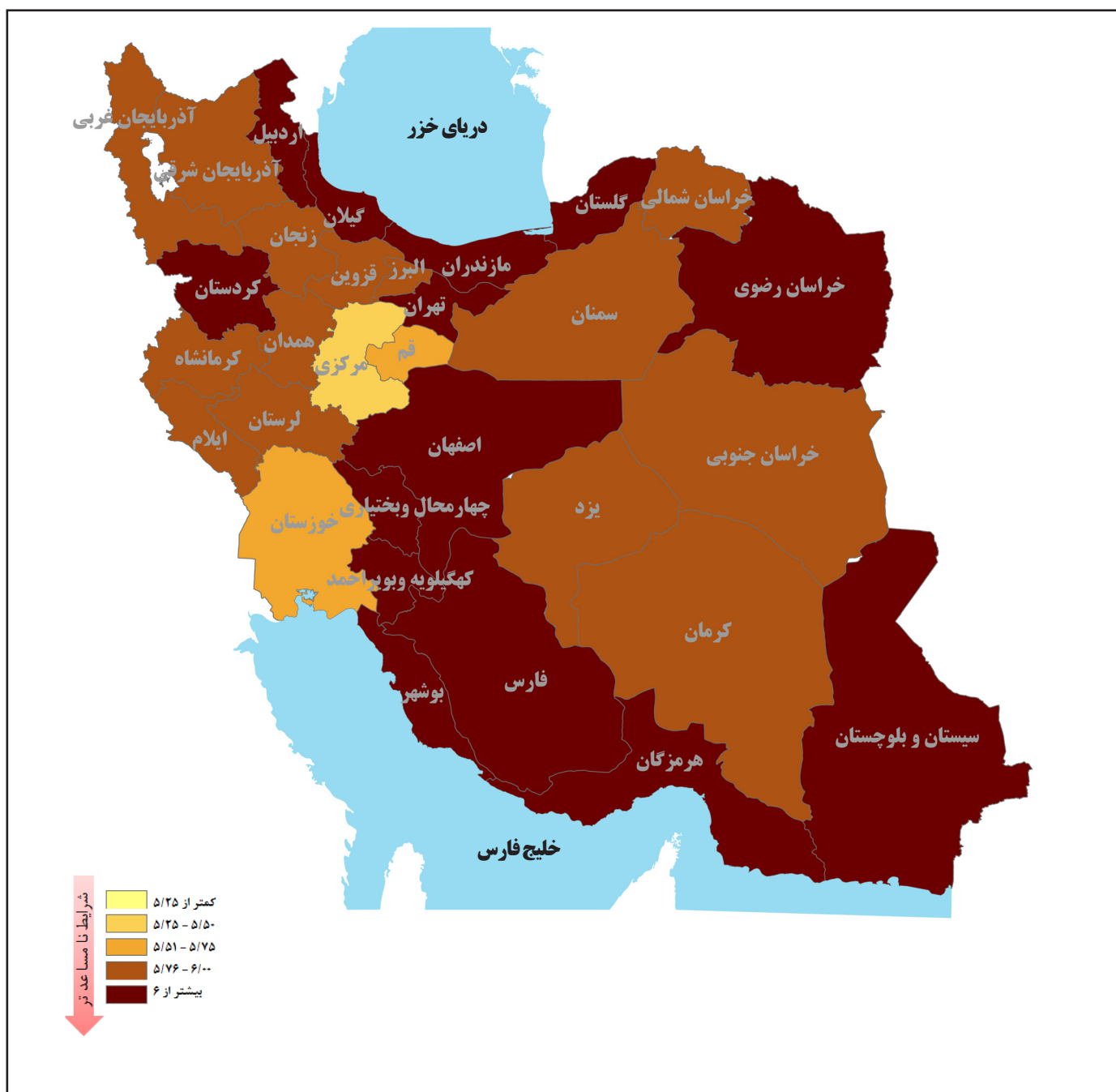
جدول ۸ - شاخص استانی محیط کسب و کار

استان	سال ۹۶	سال ۹۷	سال ۹۸	سال ۹۹	سال ۱۴۰۰	سال ۱۴۰۱	زمستان ۱۴۰۱	پاییز ۱۴۰۲	زمستان ۱۴۰۲	درصد تغییرات فصل زمستان نسبت به * فصل مشابه سال گذشته
	فصل گذشته	فصل مشابه سال گذشته	فصل گذشته	فصل مشابه سال گذشته	فصل گذشته	فصل مشابه سال گذشته	فصل گذشته	فصل مشابه سال گذشته	فصل گذشته	
آذربایجان شرقی	۵/۹۳	۶/۰۸	۶/۰۱	۵/۵۴	۵/۶۶	۵/۷۹	۶/۰۰	۵/۹۴	۵/۹۴	-۱/۰۰
آذربایجان غربی	۵/۸۰	۵/۹۵	۵/۳۰	۵/۳۳	۵/۴۰	۵/۶۰	۵/۹۷	۵/۸۶	۵/۷۶	-۳/۴۴
اردبیل	۵/۸۹	۶/۲۵	۵/۹۳	۶/۰۳	۶/۰۹	۶/۲۸	۶/۲۳	۶/۱۳	۶/۱۱	-۱/۹۳
اصفهان	۵/۹۲	۶/۴۷	۶/۱۷	۶/۰۵	۵/۷۷	۵/۸۲	۵/۹۳	۵/۹۰	۶/۰۹	۲/۸۰
البرز	۵/۷۲	۶/۴۷	۶/۲۴	۶/۰۰	۵/۹۴	۶/۲۳	۶/۲۷	۵/۹۷	۵/۹۷	-۴/۷۲
ایلام	۵/۹۸	۶/۴۶	۶/۰۴	۵/۸۳	۵/۷۳	۵/۹۰	۶/۰۵	۵/۷۱	۵/۹۵	-۱/۵۶
بوشهر	۵/۶۸	۶/۳۹	۶/۱۸	۶/۰۴	۶/۰۳	۶/۳۹	۶/۳۱	۶/۱۲	۶/۱۴	-۲/۷۹
تهران	۵/۷۲	۶/۴۱	۶/۱۹	۶/۱۵	۶/۲۴	۶/۱۲	۶/۱۴	۶/۲۰	۶/۱۲	-۰/۳۶
چهارمحال و بختیاری	۵/۹۷	۶/۴۹	۶/۳۵	۶/۲۱	۶/۱۶	۶/۱۰	۶/۳۱	۶/۱۸	۶/۱۱	-۳/۱۴
خراسان جنوبی	۵/۵۷	۶/۱۳	۵/۸۳	۵/۷۷	۵/۸۹	۵/۷۹	۶/۰۸	۵/۷۱	۵/۹۶	-۲/۰۱
خراسان رضوی	۵/۷۰	۶/۱۳	۶/۰۲	۵/۹۰	۵/۶۱	۶/۰۴	۶/۱۸	۶/۱۲	۶/۲۲	۰/۶۸
خراسان شمالی	۶/۲۱	۶/۵۹	۶/۲۴	۶/۰۶	۵/۹۴	۵/۹۸	۶/۰۹	۵/۹۵	۵/۹۷	-۲/۰۱
خوزستان	۵/۷۴	۶/۴۴	۶/۰۹	۶/۰۷	۶/۰۱	۵/۹۵	۵/۹۱	۵/۴۶	۵/۷۴	-۲/۷۵
زنجان	۵/۶۲	۵/۹۲	۵/۵۶	۵/۳۴	۵/۵۶	۵/۸۴	۶/۰۱	۵/۶۴	۵/۸۴	-۲/۷۲
سمنان	۵/۸۴	۶/۱۵	۵/۷۲	۵/۲۲	۵/۳۲	۵/۷۴	۵/۸۴	۵/۷۸	۵/۸۵	۰/۰۴
سیستان و بلوچستان	۶/۲۵	۶/۶۰	۶/۳۷	۶/۲۳	۶/۲۹	۶/۲۵	۶/۳۴	۶/۵۴	۶/۱۶	-۲/۸۸
فارس	۵/۴۸	۵/۹۹	۵/۹۲	۵/۸۰	۵/۶۰	۵/۷۲	۵/۷۹	۶/۰۹	۶/۲۳	۷/۶۱
قزوین	۵/۵۶	۶/۱۴	۵/۹۳	۵/۹۰	۵/۸۸	۵/۷۳	۵/۹۲	۶/۰۲	۵/۹۷	۰/۹۰
قم	۵/۷۷	۶/۰۹	۶/۰۴	۵/۹۹	۶/۱۶	۶/۲۱	۵/۹۶	۵/۴۷	۵/۵۵	-۶/۸۴
کردستان	۵/۸۶	۶/۵۱	۶/۲۶	۶/۲۹	۶/۳۲	۶/۳۸	۶/۴۰	۶/۰۴	۶/۲۶	-۲/۲۲
کرمان	۵/۸۰	۶/۲۷	۶/۰۴	۶/۲۴	۶/۳۶	۶/۳۳	۶/۱۵	۵/۶۸	۵/۸۸	-۴/۴۳
کرمانشاه	۶/۲۴	۶/۵۴	۶/۱۷	۶/۱۱	۶/۱۷	۵/۹۹	۶/۰۹	۵/۹۰	۵/۸۹	-۰/۱۸
کهگیلویه و بویراحمد	۵/۹۴	۶/۲۱	۵/۹۸	۵/۹۷	۵/۸۶	۵/۸۵	۶/۰۵	۵/۹۰	۶/۱۰	۰/۸۴
گلستان	۵/۷۴	۶/۲۷	۶/۱۱	۶/۰۵	۶/۱۹	۶/۲۵	۶/۲۶	۵/۶۸	۶/۱۰	-۲/۵۴
گیلان	۵/۴۰	۵/۷۹	۵/۵۶	۵/۶۴	۵/۷۰	۶/۱۱	۶/۳۲	۶/۰۶	۶/۱۲	-۳/۲۱
لرستان	۶/۰۹	۶/۵۳	۶/۱۳	۵/۹۴	۵/۹۴	۶/۰۷	۶/۱۰	۶/۲۱	۵/۹۹	-۱/۸۲
مازندران	۵/۴۰	۵/۹۹	۵/۷۱	۵/۸۶	۵/۷۶	۵/۹۲	۶/۱۹	۵/۹۲	۶/۰۱	-۲/۷۹
مرکزی	۵/۵۱	۶/۲۵	۵/۶۵	۵/۳۸	۵/۱۵	۵/۴۵	۵/۱۵	۵/۷۰	۵/۴۲	۵/۲۷
هرمزگان	۵/۷۴	۶/۱۸	۶/۱۰	۶/۰۸	۵/۹۴	۶/۲۲	۶/۲۶	۶/۴۸	۶/۲۸	۰/۳۲
همدان	۵/۸۴	۶/۳۸	۶/۰۶	۵/۸۹	۵/۸۵	۵/۹۴	۶/۱۳	۵/۹۲	۵/۹۶	-۲/۸۹
یزد	۵/۶۶	۶/۰۸	۵/۷۲	۵/۶۴	۵/۶۵	۵/۸۵	۶/۰۱	۵/۹۵	۵/۹۵	-۱/۰۲

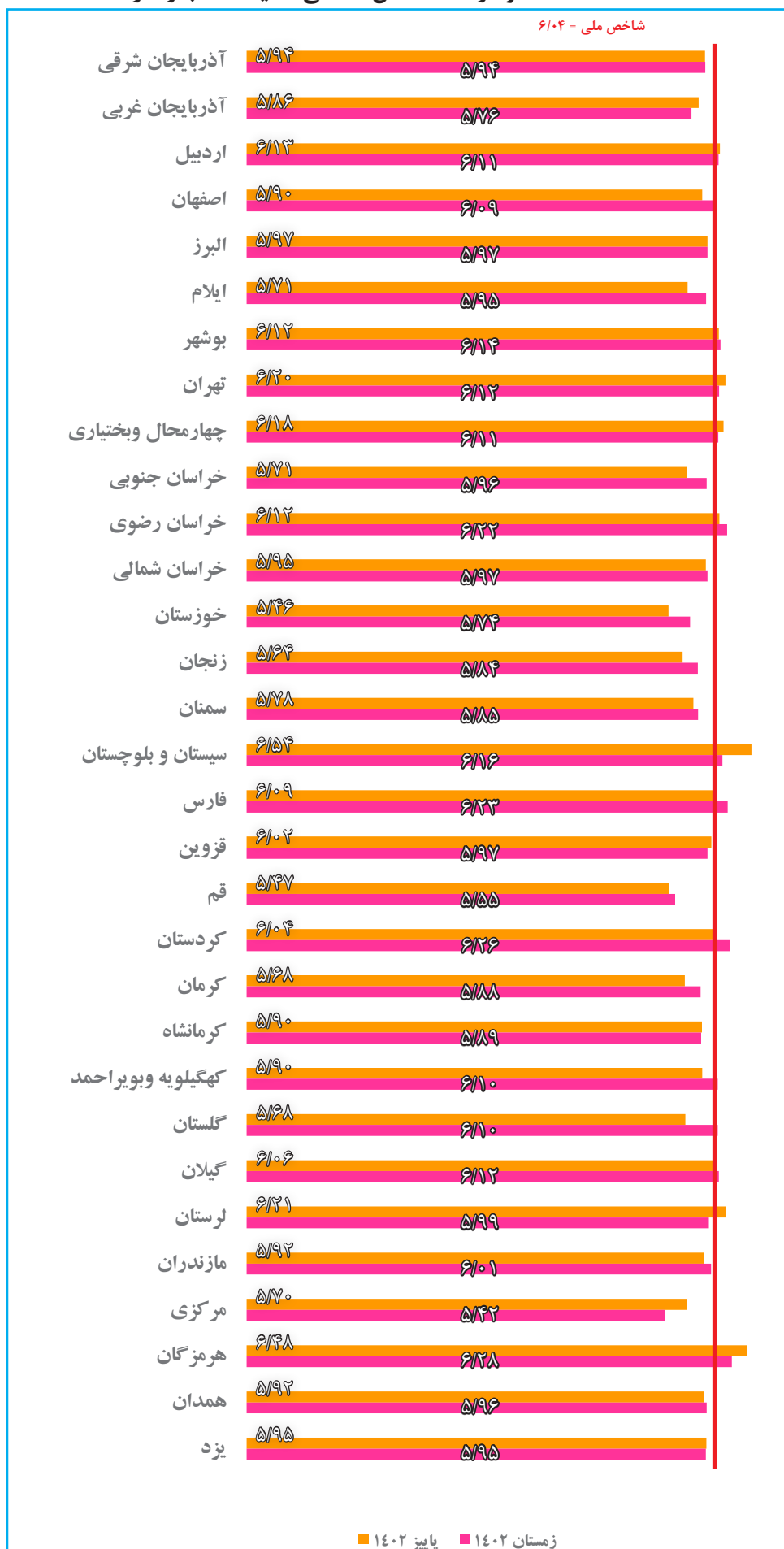
* مثبت بودن درصد تغییرات به معنای بدتر شدن وضعیت نسبت به فصل گذشته است.

طبق جدول ۸، نتایج ارزیابی طرح پایش در زمستان ۱۴۰۲ نشان می‌دهد که از منظر وضعیت مؤلفه‌های محیط کسب و کار، استان‌های مرکزی، قم و خوزستان دارای محیط کسب و کار مساعدتری نسبت به سایر استان‌ها بوده‌اند. قابل ذکر است که عدد شاخص برای حدود ۵۸ درصد استان‌های کشور از عدد شاخص ملی فضای کسب و کار کمتر بوده است که در نمودار ۴ قابل مشاهده است. همچنین اختلاف عدد شاخص وضعیت محیط کسب و کار در بهترین و بدترین استان حداکثر معادل ۰/۸۶ واحد است که نشانگر عدم وجود تفاوت قابل توجه در وضعیت عدد شاخص استان‌ها نسبت به یکدیگر است.

شکل ۲- نقشه موضوعی شاخص استانی محیط کسب و کار

نمودار ۴- شاخص استانی محیط کسب و کار

جدول ۹ - شاخص محیط کسب و کار به تفکیک مؤلفه‌های بیمایشی و استان‌ها - زمستان ۱۴۰۲

استان	مؤلفه
کل کشور	۳/۹۱
آذربایجان غربی	۳/۰۶
آذربایجان شرقی	۳/۸۵
اردبیل	۵/۳۳
اصفهان	۳/۳۵
البرز	۳/۲۳
ایلام	۴/۰۶
بوشهر	۳/۸۴
تهران	۴/۱۶
چهارمحال و بختیاری	۳/۸۰
خراسان جنوبی	۴/۰۷
خراسان رضوی	۳/۷۵
خراسان شمالی	۴/۶۳
خوزستان	۳/۳۱
زنجان	۴/۱۶
سمنان	۴/۴۳
سیستان و بلوچستان	۴/۴۵
فارس	۴/۱۳
قزوین	۳/۴۵
قم	۳/۳۳
کردستان	۴/۳۳
کرمان	۳/۱۱
کرمانشاه	۳/۴۱
کهگیلویه و بویراحمد	۳/۱۶
گلستان	۴/۴۴
گیلان	۳/۳۰
لرستان	۳/۰۶
مازندران	۵/۷۵
مرکزی	۳/۸۷
هرمزگان	۳/۹۴
همدان	۵/۰۰
یزد	۴/۱۱
استان	مؤلفه
تهران	۴/۱۶
اصفهان	۳/۳۵
البرز	۳/۲۳
ایلام	۴/۰۶
بوشهر	۳/۸۴
تهران	۴/۱۶
چهارمحال و بختیاری	۳/۸۰
خراسان جنوبی	۴/۰۷
خراسان رضوی	۳/۷۵
خراسان شمالی	۴/۶۳
خوزستان	۳/۳۱
زنجان	۴/۱۶
سمنان	۴/۴۳
سیستان و بلوچستان	۴/۴۵
فارس	۴/۱۳
قزوین	۳/۴۵
قم	۳/۳۳
کردستان	۴/۳۳
کرمان	۳/۱۱
کرمانشاه	۳/۴۱
کهگیلویه و بویراحمد	۳/۱۶
گلستان	۴/۴۴
گیلان	۳/۳۰
لرستان	۳/۰۶
مازندران	۵/۷۵
مرکزی	۳/۸۷
هرمزگان	۳/۹۴
همدان	۵/۰۰
یزد	۴/۱۱
رویه‌های طرف‌های قرارداد و معامله به اجرائی تعهدات و عدم‌مهاجرت	۵/۳۵
بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرائی، تأخر بر کسب‌وکار	۷/۲۶
غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	۸/۲۳
رویه‌های سختگیرانه اداره‌های کار و بیمه تأمین اجتماعی برای مدیریت نیروی انسانی	۶/۱۵
تسهیل‌های عمومی به خرید کالاها، خارجی و غیر-خارجی به خرید محصولات ایرانی	۶/۵۰
وجود رقابت غیرمنصفانه شرکت‌ها و مؤسسات دولتی یا شبه‌دولتی در بازار	۶/۳۴
رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات	۶/۸۲
دشواری تأمین مالی از بانک‌ها	۷/۸۴
فقدان یا شفاف نبودن آمار و اطلاعات مورد نیاز برای فعالیت اقتصادی	۶/۳۱
ضعف زیرساخت‌های حمل و نقل (جاده‌ای، ریلی، هوایی، دریایی و بندری)	۵/۵۷
ضعف داده‌ها در رسیدگی به شکایات و پیگرد موثر متقاضیان به حقوق دیگران	۶/۳۷

شاخص محیط کسب و کار بر اساس رشته فعالیت اقتصادی

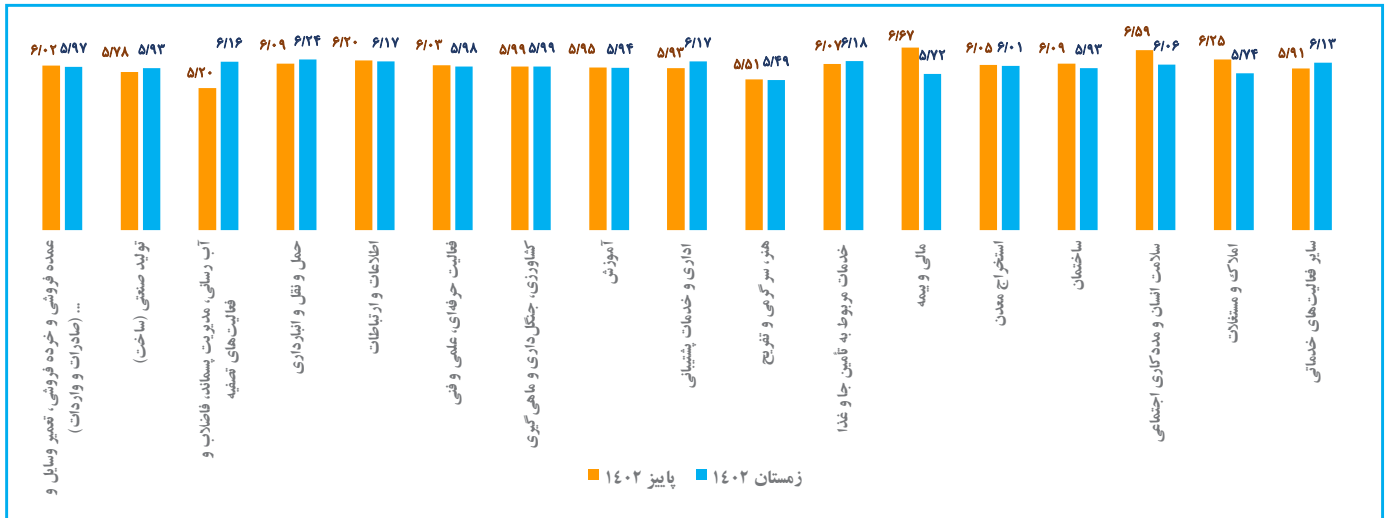
جدول ۱۰ - شاخص محیط کسب و کار بر اساس رشته فعالیت اقتصادی

درصد تغییرات *	زمستان ۱۴۰۲	پاییز ۱۴۰۲	رشته فعالیت
-۰/۷۹	۵/۹۷	۶/۰۲	عمده فروشی و خرده فروشی، تعمیر وسایل و ... (صادرات و واردات)
۲/۴۹	۵/۹۳	۵/۷۸	تولید صنعتی (ساخت)
۱۸/۵۲	۶/۱۶	۵/۲۰	آب رسانی، مدیریت پسماند، فاضلاب و فعالیت‌های تصفیه
۲/۴۶	۶/۲۴	۶/۰۹	حمل و نقل و انبارداری
-۰/۴۸	۶/۱۷	۶/۲۰	اطلاعات و ارتباطات
-۰/۸۶	۵/۹۸	۶/۰۳	فعالیت حرفه‌ای، علمی و فنی
۰/۰۱	۵/۹۹	۵/۹۹	کشاورزی، جنگل‌داری و ماهی‌گیری
-۰/۱۶	۵/۹۴	۵/۹۵	آموزش
۴/۱۹	۶/۱۷	۵/۹۳	اداری و خدمات پشتیبانی
-۰/۳۲	۵/۴۹	۵/۵۱	هنر، سرگرمی و تفریح
۱/۸۰	۶/۱۸	۶/۰۷	خدمات مربوط به تأمین جا و غذا
-۱۴/۳۲	۵/۷۲	۶/۶۷	مالی و بیمه
-۰/۶۷	۶/۰۱	۶/۰۵	استخراج معدن
-۲/۶۴	۵/۹۳	۶/۰۹	ساختمان
-۸/۰۷	۶/۰۶	۶/۵۹	سلامت انسان و مددکاری اجتماعی
-۸/۱۵	۵/۷۴	۶/۲۵	املاک و مستغلات
۳/۵۸	۶/۱۳	۵/۹۱	سایر فعالیت‌های خدماتی

*: مثبت بودن درصد تغییرات به معنای بدتر شدن وضعیت نسبت به فصل گذشته است.

با توجه به جدول ۱۰، در زمستان ۱۴۰۲، رشته فعالیت‌های: ۱- حمل و نقل و انبارداری، ۲- خدمات مربوط به تأمین جا و غذا و ۳- اطلاعات و ارتباطات به ترتیب دارای نامساعدترین محیط کسب و کار و رشته فعالیت‌های ۱- هنر، سرگرمی و تفریح، ۲- مالی و بیمه و ۳- املاک و مستغلات به ترتیب مساعدترین محیط برای کسب و کار نسبت به سایر رشته فعالیت‌های اقتصادی ارزیابی شده‌اند. لازم به ذکر است که از ۲۱ رشته فعالیت عمده اقتصادی، ۴ رشته فعالیت به دلیل فرارگرفتن در بخش عمومی و خانواری از چارچوب آمارگیری طرح حذف شده‌اند. منظور از سایر فعالیت‌های خدماتی، فعالیت‌های سازمان‌های دارای عضو، تعمیر رایانه و کالاهای شخصی و خانگی و سایر فعالیت‌های خدماتی شخصی است.

نمودار ۵ - شاخص محیط کسب و کار بر اساس رشته فعالیت اقتصادی

در جدول ۱۱ مولفه‌های پیمایشی به تفکیک رشته فعالیت‌های اقتصادی قابل مشاهده است. با استفاده از این جدول می‌توان تحلیل‌های مختلف در مورد وضعیت هر یک از مولفه‌ها در رشته فعالیت‌های اقتصادی ارائه نمود.

جدول ۱۱ - شاخص محیط کسب و کار به تفکیک مؤلفه‌های پیمایشی و رشته فعالیت اقتصادی - زمستان ۱۴۰۲

مؤلفه	رشته فعالیت	تولید صنعتی (ساخت)	و فعالیت‌های تصفیه	آب رسانی، مدیریت پسماند، فاضلاب	حمل و نقل و انبارداری	اطلاعات و ارتباطات	فعالیت حرفه‌ای، علمی و فنی	کشاورزی، جنگل‌داری و ماهی‌گیری	آموزش	اداری و خدمات پشتیبانی	هنر، سرگرمی و تفریح	خدمات مربوط به تأمین جا و غذا	مالی و بیمه	استخراج معدن	ساختمان	سلامت انسان و مددکاری اجتماعی	املاک و مستغلات	سایر فعالیت‌های خدماتی
۴/۰۸	نحوه استقبال مشتریان از نوآوری و ابتکار در ارائه خدمات و محصول	۳/۵۹	۳/۴۳	۴/۸۷	۳/۱۸۷	۳/۱۸۷	۴/۰۹	۳/۱۷۷	۳/۲۴	۳/۱۸	۲/۷۹	۴/۵۷	۵/۰۶	۳/۹۷	۳/۹۵	۴/۴۷	۳/۴۷	۴/۳۱
۶/۰۳	برداشت‌های سلیقه‌ای از قوانین و مقررات توسط مأموران محیط زیست، شهرداری، گمرک، بهداشت و ...	۶/۲۷	۶/۳۳	۶/۶۰	۶/۱۵۶	۶/۱۵۶	۶/۶۹	۶/۳۰	۶/۵۰	۵/۷۴	۴/۸۸	۵/۸۱	۶/۴۷	۶/۶۷	۵/۶۱	۵/۷۲	۵/۷۱	۵/۸۷
۵/۳۰	بی‌تعهدی طرف‌های قرارداد و معامله به اجرای تعهدات و وعده‌هایشان	۵/۳۱	۴/۶۴	۵/۵۹	۶/۱۰۰	۵/۳۶	۵/۴۷	۵/۸۸	۵/۳۸	۴/۶۷	۵/۲۱	۶/۶۷	۶/۰۸	۵/۴۰	۵/۷۵	۵/۲۹	۵/۲۹	۶/۴۵
۷/۱۸	بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و روبه‌های اجرایی ناظر بر کسب‌وکار	۷/۳۵	۷/۶۴	۷/۱۵	۷/۱۲۰	۷/۵۰	۷/۵۰	۷/۵۸	۷/۱۴	۶/۱۷۶	۷/۱۷	۷/۱۰	۷/۱۰	۷/۲۰	۷/۴۴	۷/۲۰	۷/۱۷	۷/۱۷
۸/۱۵	غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	۸/۳۶	۹/۳۳	۸/۱۹	۷/۶۱	۸/۱۷	۸/۱۷	۸/۵۸	۸/۵۸	۸/۵۲	۸/۷۰	۸/۳۴	۷/۰۷	۷/۵۸	۸/۲۵	۸/۰۶	۷/۸۱	۸/۲۶
۶/۰۳	رویه‌های سختگیرانه اداره‌های کار و بیمه تأمین اجتماعی برای مدیریت نیروی انسانی	۶/۱۲	۶/۳۶	۶/۲۳	۶/۱۸۸	۶/۱۷۶	۶/۱۲	۵/۸۱	۶/۷۰	۶/۱۱	۶/۲۹	۷/۰۰	۶/۲۹	۶/۲۸	۶/۳۰	۵/۲۸	۵/۷۲	۶/۶۸
۵/۴۵	تمایل عمومی به خرید کالاهای خارجی و بی‌رغبتی به خرید محصولات ایرانی	۴/۹۸	۵/۰۰	۵/۵۰	۴/۹۳	۴/۸۶	۴/۹۰	۵/۴۸	۵/۴۳	۵/۴۰	۴/۵۰	۴/۸۵	۶/۱۹	۵/۳۴	۶/۱۳	۵/۲۳	۵/۶۸	۵/۶۸
۶/۶۵	تولید و عرضه نسبتاً آزاد کالاهای غیراستاندارد و تقلبی در بازار	۶/۳۶	۷/۰۰	۶/۶۲	۶/۱۵۸	۶/۱۵	۶/۲۹	۵/۳۰	۶/۷۷	۶/۳۷	۶/۳۷	۶/۲۳	۷/۱۸	۶/۵۴	۶/۶۱	۷/۰۶	۷/۰۶	۶/۶۶
۶/۳۴	وجود رقابت غیرمنصفانه شرکت‌ها و مؤسسات دولتی یا شبه‌دولتی در بازار	۶/۲۵	۷/۸۶	۷/۱۷	۷/۱۰۲	۶/۲۶	۶/۱۸	۶/۳۶	۶/۳۶	۵/۲۹	۶/۱۹	۶/۴۶	۵/۹۹	۶/۵۵	۵/۹۹	۶/۲۰	۶/۰۰	۶/۷۸
۶/۹۰	رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات	۶/۷۱	۶/۷۹	۷/۲۲	۶/۸۲	۶/۶۶	۶/۶۹	۷/۵۰	۷/۳۹	۵/۶۳	۷/۷۴	۶/۹۳	۶/۲۳	۶/۸۲	۶/۳۹	۷/۳۳	۷/۳۳	۶/۷۴
۷/۶۸	دشواری تأمین مالی از بانک‌ها	۷/۹۹	۸/۲۹	۷/۵۲	۷/۴۷	۷/۴۶	۸/۲۹	۸/۳۳	۸/۲۰	۸/۱۰	۸/۲۳	۸/۰۰	۷/۶۳	۷/۸۰	۷/۹۴	۸/۳۳	۸/۳۳	۸/۳۳
۶/۳۱	فقدان یا شفاف نبودن آمار و اطلاعات مورد نیاز برای فعالیت اقتصادی	۶/۲۱	۵/۸۲	۶/۱۹	۶/۱۷۷	۶/۴۸	۶/۶۱	۶/۷۱	۶/۴۲	۵/۴۷	۶/۲۱	۶/۵۰	۶/۱۸	۶/۱۸	۶/۱۱	۶/۴۱	۷/۱۷	۶/۱۸
۵/۷۵	ضعف زیرساخت‌های حمل و نقل (جاده‌ای، ریلی، هوایی، دریایی و بندری)	۵/۴۴	۶/۱۸	۶/۲۹	۶/۲۹	۶/۰۲	۶/۰۰	۵/۷۶	۴/۳۰	۴/۲۱	۵/۰۶	۶/۲۲	۵/۶۹	۵/۶۳	۵/۳۳	۵/۲۵	۶/۲۹	۶/۱۱
۶/۳۶	ضعف دادگاه‌ها در رسیدگی به شکایات و پیگرد موثر متجاوزان به حقوق دیگران	۶/۴۱	۶/۵۰	۶/۷۴	۶/۱۲۲	۵/۹۹	۵/۳۳	۶/۸۹	۶/۱۱	۵/۸۳	۶/۹۲	۷/۲۲	۶/۰۶	۶/۱۴	۵/۸۱	۶/۲۱	۶/۲۱	۶/۹۶
۶/۷۰	وجود انحصار، امتیاز یا هر نوع رانت به یک یا تعدادی از رقبای بازار	۶/۷۰	۶/۴۱	۶/۵۷	۷/۲۰	۶/۹۱	۶/۳۸	۶/۴۱	۶/۸۰	۷/۲۸	۵/۶۹	۷/۲۵	۶/۱۴	۶/۳۱	۷/۱۳	۵/۱۹	۶/۷۶	۶/۷۶
۵/۴۰	ضعف نظام توزیع و مشکل در رساندن محصول به بازار	۵/۰۳	۶/۰۹	۵/۷۶	۵/۳۳	۵/۲۹	۵/۴۵	۵/۳۲	۵/۸۱	۴/۹۵	۵/۲۱	۵/۰۰	۵/۴۵	۵/۲۲	۵/۶۹	۵/۸۰	۵/۹۴	۵/۹۴
۶/۱۵	عرضه کالاها و محصولات قاچاق در بازار ایران	۶/۱۵	۵/۸۳	۶/۶۴	۶/۵۴	۵/۵۱	۶/۰۵	۵/۹۹	۶/۶۸	۵/۳۱	۵/۲۹	۵/۹۱	۶/۰۶	۶/۲۹	۶/۲۸	۶/۶۲	۷/۱۱	۶/۱۵
۵/۵۱	فقدان ارتباط مناسب میان عوامل تأمین مواد اولیه، تولید و عرضه یک محصول در بازار	۵/۱۸	۵/۶۴	۵/۴۳	۵/۵۰	۵/۰۰	۵/۵۶	۵/۶۸	۵/۱۱	۴/۵۰	۵/۶۸	۵/۶۲	۵/۲۱	۵/۵۵	۵/۹۳	۵/۹۴	۶/۳۱	۶/۳۱
۶/۵۲	دخالت‌های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت‌ها در بازار	۶/۵۲	۶/۱۵	۶/۸۶	۶/۰۲	۶/۷۴	۶/۸۴	۶/۷۳	۶/۵۰	۶/۳۱	۷/۲۳	۶/۸۵	۶/۷۰	۶/۵۴	۶/۸۳	۷/۰۸	۷/۰۸	۶/۵۲
۶/۰۳	کارگریز عمومی و ضعف فرهنگ کار در جامعه	۶/۰۳	۵/۶۲	۶/۰۹	۶/۰۹	۶/۴۳	۵/۷۹	۵/۷۷	۵/۷۹	۵/۵۹	۷/۱۴	۵/۲۷	۶/۳۴	۵/۹۸	۵/۹۴	۵/۷۹	۶/۶۳	۶/۶۳
۵/۶۷	کمبود تقاضا در بازار	۵/۶۷	۵/۳۴	۶/۱۴	۵/۴۶	۵/۸۰	۵/۰۲	۵/۰۷	۵/۰۴	۵/۰۷	۵/۰۵	۴/۳۵	۵/۰۰	۴/۹۳	۵/۵۹	۵/۷۱	۶/۳۹	۶/۳۹
۵/۸۶	کمبود فناوری‌های نوین و تجهیزات مورد نیاز	۵/۸۶	۵/۹۳	۶/۷۳	۵/۷۶	۵/۶۷	۵/۵۶	۵/۷۹	۵/۸۵	۵/۳۲	۴/۶۲	۶/۰۰	۶/۰۷	۵/۸۴	۵/۴۳	۵/۶۵	۵/۵۹	۵/۵۹
۵/۸۲	کمبود نیروی کار ماهر	۵/۸۲	۶/۳۱	۶/۰۸	۵/۵۹	۶/۱۴	۶/۱۶	۵/۷۵	۵/۳۰	۵/۷۶	۶/۰۰	۵/۰۷	۶/۱۳	۶/۱۳	۶/۱۷	۴/۳۲	۴/۳۲	۵/۴۷
۵/۴۴	محدودیت‌های دسترسی به شبکه تلفن همراه و اینترنت	۵/۴۴	۵/۰۲	۵/۸۶	۵/۸۹	۵/۹۲	۵/۱۰	۵/۲۳	۵/۳۶	۵/۴۲	۵/۳۳	۴/۵۳	۵/۳۳	۴/۷۹	۵/۲۸	۵/۰۵	۶/۱۲	۶/۱۲
۳/۵۴	محدودیت دسترسی به آب	۳/۵۴	۳/۹۳	۴/۰۸	۴/۲۱	۲/۹۶	۳/۸۳	۴/۳۸	۳/۰۵	۳/۶۲	۳/۶۰	۳/۹۰	۳/۵۰	۴/۵۴	۳/۷۲	۳/۷۵	۳/۱۶	۴/۰۹
۳/۷۸	محدودیت دسترسی به حامل‌های انرژی (برق، گاز، گازوئیل و...)	۳/۷۸	۴/۴۱	۴/۱۷	۴/۷۶	۴/۰۶	۴/۰۳	۴/۳۷	۳/۷۱	۴/۰۵	۳/۸۶	۴/۴۰	۳/۴۷	۴/۸۳	۴/۳۰	۴/۳۸	۳/۶۰	۳/۱۴
۶/۶۲	فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی	۶/۶۲	۶/۲۵	۶/۴۳	۶/۷۰	۶/۷۲	۶/۸۲	۶/۳۷	۶/۰۴	۶/۴۵	۶/۵۳	۶/۵۷	۷/۲۷	۶/۳۴	۷/۱۷	۶/۹۵	۶/۷۰	۶/۷۰
۶/۲۶	موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب‌وکار در دستگاه‌های اجرایی	۶/۲۶	۶/۳۴	۶/۴۳	۶/۷۶	۶/۹۰	۶/۷۶	۶/۲۷	۶/۶۶	۶/۸۳	۶/۰۰	۶/۱۹	۶/۷۳	۶/۴۵	۶/۹۴	۶/۱۱	۵/۸۷	۵/۸۷

شاخص محیط کسب و کار به تفکیک مؤلفه‌های پیمایشی و اتاق‌ها

جدول ۱۲ - شاخص محیط کسب و کار به تفکیک مؤلفه‌های پیمایشی و سه اتاق - زمستان ۱۴۰۲

اتاق اصناف			اتاق تعاون			اتاق بازرگانی			کل			عنوان مؤلفه (موانع کسب و کار)
درصد تغییرات	زمستان ۱۴۰۲	پاییز ۱۴۰۲	درصد تغییرات	زمستان ۱۴۰۲	پاییز ۱۴۰۲	درصد تغییرات	زمستان ۱۴۰۲	پاییز ۱۴۰۲	درصد تغییرات	زمستان ۱۴۰۲	پاییز ۱۴۰۲	
-۰/۰۹	۵/۹۷	۵/۹۷	-۱/۶۱	۵/۸۴	۵/۹۳	۱/۱۵	۶/۰۱	۵/۹۴	-۰/۵۳	۵/۹۷	۵/۹۴	نحوه استقبال مشتریان از نوآوری و ابتکار در ارائه خدمات و محصول
-۱۷/۸۹	۳/۹۹	۴/۸۶	-۱۵/۶۲	۳/۸۸	۴/۶۰	-۴/۸۳	۳/۸۹	۴/۰۸	-۸/۹۵	۳/۹۱	۴/۲۹	برداشت‌های سلیقه‌ای از قوانین و مقررات توسط مأموران محیط زیست، شهرداری، گمرک، بهداشت و ...
-۰/۲۴	۵/۶۲	۵/۶۴	-۰/۶۶	۶/۱۳	۶/۱۷	-۰/۵۰	۶/۳۲	۶/۳۵	-۰/۸۶	۶/۱۶	۶/۳۱	بی‌تعهدی طرف‌های قرارداد و معامله به اجرای تعهدات و وعده‌ها/پشتان
-۰/۴۴	۵/۳۸	۵/۳۶	-۱/۶۰	۵/۴۴	۵/۵۳	-۱/۱۷	۵/۳۲	۵/۳۸	-۰/۸۶	۵/۳۵	۵/۴۰	بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب و کار
۴/۸۳	۶/۵۹	۶/۲۹	۱/۷۳	۷/۰۷	۶/۹۵	-۰/۱۰	۷/۴۸	۷/۴۹	۰/۴۹	۷/۲۶	۷/۲۲	غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات
۴/۹۷	۸/۲۷	۷/۸۸	۳/۷۵	۸/۲۷	۷/۹۷	۲/۴۷	۸/۳۱	۸/۰۱	۳/۱۰	۸/۲۳	۷/۹۸	رویه‌های سختگیرانه اداره‌های کار و بیمه تأمین اجتماعی برای مدیریت نیروی انسانی
-۳/۵۱	۶/۰۰	۶/۲۲	-۱/۶۲	۶/۲۳	۶/۳۴	-۱/۰۹	۶/۱۷	۶/۲۴	-۱/۵۷	۶/۱۵	۶/۲۵	تمايل عمومی به خرید کالاهای خارجی و بی‌رغبتی به خرید محصولات ایرانی
-۰/۴۶	۵/۴۰	۵/۳۸	-۸/۰۴	۴/۸۰	۵/۲۲	۴/۹۰	۵/۲۸	۵/۰۳	۲/۳۸	۵/۲۳	۵/۱۱	تولید و عرضه نسبتاً آزاد کالاهای غیراستاندارد و تقلبی در بازار
۵/۱۵	۷/۰۲	۶/۶۷	۱/۴۴	۶/۴۱	۶/۳۲	-۰/۵۷	۶/۳۸	۶/۳۴	۱/۶۷	۶/۵۰	۶/۴۰	وجود رقابت غیرمنصفانه شرکت‌ها و مؤسسات دولتی یا شبه‌دولتی در بازار
۱/۵۴	۶/۲۱	۶/۱۲	۳/۳۲	۶/۲۷	۶/۰۷	۲/۹۶	۶/۳۸	۶/۲۰	۲/۶۹	۶/۳۴	۶/۱۷	رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات
-۰/۵۲	۶/۸۸	۶/۹۱	-۳/۳۳	۶/۶۹	۶/۹۲	۲/۷۷	۶/۸۴	۶/۶۵	۱/۳۹	۶/۸۲	۶/۷۳	دشواری تأمین مالی از بانک‌ها
۱/۶۵	۷/۹۲	۷/۷۹	-۲/۰۲	۷/۹۲	۸/۱۶	۵/۴۵	۷/۸۰	۷/۴۰	۳/۸۱	۷/۸۴	۷/۵۵	فقدان یا شفاف نبودن آمار و اطلاعات مورد نیاز برای فعالیت اقتصادی
۲/۳۱	۶/۴۵	۶/۳۰	۳/۴۷	۶/۴۳	۶/۳۱	۲/۹۳	۶/۲۴	۶/۰۶	۳/۰۷	۶/۳۱	۶/۱۲	ضعف زیرساخت‌های حمل و نقل (جاده‌ای، ریلی، هوایی، دریایی و بندری)
-۰/۲۸	۶/۰۴	۶/۰۵	-۳/۸۶	۵/۵۹	۵/۸۲	-۰/۴۸	۵/۶۰	۵/۶۳	-۰/۶۱	۵/۶۷	۵/۷۱	ضعف دادگاه‌ها در رسیدگی به شکایات و پیگرد موثر متجاوزان به حقوق دیگران
۷/۴۱	۶/۴۳	۵/۹۸	۲/۱۸	۶/۳۸	۶/۲۴	۳/۱۵	۶/۳۵	۶/۱۶	۳/۸۱	۶/۳۷	۶/۱۴	وجود انحصار، امتیاز یا هرنوع رانت به یک یا تعدادی از رقبای در بازار
-۰/۶۹	۶/۳۳	۶/۳۷	۳/۰۷	۶/۴۷	۶/۲۷	۳/۶۳	۶/۶۴	۶/۴۱	۲/۷۳	۶/۵۶	۶/۳۹	ضعف نظام توزیع و مشکل در رساندن محصول به بازار
۲/۴۵	۵/۵۶	۵/۴۳	-۰/۵۰	۵/۶۵	۵/۶۳	-۰/۲۹	۵/۱۷	۵/۱۸	۰/۷۶	۵/۳۲	۵/۲۸	عرضه کالاها و محصولات قاچاق در بازار ایران
۱/۹۱	۶/۴۰	۶/۲۸	-۷/۴۶	۶/۰۲	۶/۵۱	-۲/۰۷	۵/۹۴	۶/۰۷	-۱/۷۵	۶/۰۴	۶/۱۴	فقدان ارتباط مناسب میان عوامل تأمین مواد اولیه، تولید و عرضه یک محصول در بازار
-۱/۰۲	۵/۶۶	۵/۷۲	-۱/۰۸	۵/۴۷	۵/۵۳	-۰/۹۲	۵/۳۰	۵/۳۵	-۰/۶۸	۵/۳۹	۵/۴۳	دخالت‌های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت‌ها در بازار
۲/۹۷	۶/۷۵	۶/۵۵	-۱/۰۱	۶/۵۱	۶/۵۸	-۰/۹۳	۶/۵۷	۶/۵۱	۱/۰۸	۶/۶۰	۶/۵۳	کارگریزی عمومی و ضعف فرهنگ کار در جامعه
۲/۸۵	۶/۳۶	۶/۱۸	-۱/۸۲	۶/۰۵	۶/۱۶	-۲/۰۶	۵/۹۸	۶/۱۱	-۱/۰۵	۶/۰۶	۶/۱۳	کمبود تقاضا در بازار
-۰/۸۶	۶/۵۰	۶/۴۴	-۴/۷۹	۵/۲۶	۵/۵۳	-۰/۴۹	۵/۳۰	۵/۲۳	-۰/۱۲	۵/۴۷	۵/۴۷	کمبود فناوری‌های نوین و تجهیزات مورد نیاز
-۳/۰۱	۶/۰۴	۶/۲۳	-۵/۲۷	۵/۵۵	۵/۸۵	-۰/۵۰	۵/۸۳	۵/۸۰	-۰/۹۰	۵/۸۳	۵/۸۸	کمبود نیروی کار ماهر
-۲/۲۹	۶/۰۱	۶/۱۵	۱/۷۲	۵/۴۱	۵/۳۲	-۰/۵۹	۶/۰۵	۶/۰۱	-۰/۱۹	۵/۹۴	۵/۹۶	محدودیت‌های دسترسی به شبکه تلفن همراه و اینترنت
-۰/۳۳	۵/۵۸	۵/۶۰	-۳/۶۳	۵/۰۷	۵/۳۶	۴/۴۰	۵/۲۳	۵/۰۱	۲/۵۶	۵/۲۸	۵/۱۴	محدودیت دسترسی به آب
-۴/۰۰	۳/۷۹	۳/۹۵	-۱/۰۲۳	۳/۷۶	۴/۱۹	-۰/۳۴	۳/۸۰	۳/۸۱	-۲/۳۹	۳/۷۹	۳/۸۹	محدودیت دسترسی به حامل‌های انرژی (برق، گاز، گازوئیل و...)
-۷/۳۴	۳/۴۷	۳/۷۴	-۷/۴۶	۳/۹۴	۴/۲۶	-۱/۲۲	۴/۳۶	۴/۴۱	-۳/۷۷	۴/۱۱	۴/۲۷	فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی
-۰/۲۸	۶/۵۹	۶/۶۰	-۱/۱۱	۶/۳۸	۶/۴۵	-۰/۲۱	۶/۴۸	۶/۴۷	-۰/۰۵	۶/۴۸	۶/۴۹	موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب و کار در دستگاه‌های اجرایی
-۰/۳۵	۵/۶۱	۵/۶۳	-۴/۷۳	۵/۸۳	۶/۱۲	-۰/۰۶	۶/۷۱	۶/۷۱	-۱/۳۵	۶/۳۷	۶/۴۶	

* مثبت بودن درصد تغییرات به معنای بدتر شدن وضعیت نسبت به فصل گذشته است.

در زمستان ۱۴۰۲، فعالان اقتصادی مشارکت کننده در این پایش، سه مؤلفه: ۱- غیرقابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات، ۲- دشواری تأمین مالی از بانک ها، ۳- بی ثباتی سیاست ها، قوانین و مقررات و رویه های اجرایی ناظر بر کسب و کار را نامناسب ترین مؤلفه های محیط کسب و کار کشور نسبت به سایر مؤلفه ها ارزیابی نموده اند.

علاوه بر این، مهمترین موانع کسب و کار بیان شده توسط فعالان اقتصادی زیرمجموعه هریک از سه اتاق بازرگانی، تعاون و اصناف ایران نیز در قالب جدول ۱۳ نشان داده شده است.

جدول ۱۳ - مهم ترین موانع کسب و کار بیان شده توسط فعالان اقتصادی زیرمجموعه هر یک از سه اتاق

مجموعه	الویت	۱	۲	۳	۴	۵
		غیرقابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	دشواری تأمین مالی از بانک ها	بی ثباتی سیاست ها، قوانین و مقررات و رویه های اجرایی ناظر بر کسب و کار	رویه های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات	دخالت های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت ها در بازار
غیرقابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	دشواری تأمین مالی از بانک ها	بی ثباتی سیاست ها، قوانین و مقررات و رویه های اجرایی ناظر بر کسب و کار	رویه های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات	دخالت های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت ها در بازار	اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران	پاییز ۱۴۰۲ زمستان ۱۴۰۲
غیرقابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	دشواری تأمین مالی از بانک ها	بی ثباتی سیاست ها، قوانین و مقررات و رویه های اجرایی ناظر بر کسب و کار	رویه های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات	دخالت های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت ها در بازار		
غیرقابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	دشواری تأمین مالی از بانک ها	بی ثباتی سیاست ها، قوانین و مقررات و رویه های اجرایی ناظر بر کسب و کار	رویه های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات	دخالت های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت ها در بازار	اتاق اصناف ایران	پاییز ۱۴۰۲ زمستان ۱۴۰۲
غیرقابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	دشواری تأمین مالی از بانک ها	تولید و عرضه نسبتاً آزاد کالاهای غیراستاندارد و تقلبی در بازار	رویه های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات	فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه های اجرایی		
غیرقابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	دشواری تأمین مالی از بانک ها	تولید و عرضه نسبتاً آزاد کالاهای غیراستاندارد و تقلبی	رویه های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات	دخالت های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت ها در بازار		

اولویت اول در اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران، اتاق تعاون ایران و اتاق اصناف ایران غیرقابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات عنوان شده است.

اولویت دوم در اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران، اتاق تعاون ایران و اتاق اصناف ایران دشواری تأمین مالی از بانک ها عنوان شده است.

اولویت سوم در اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران و اتاق تعاون ایران بی ثباتی سیاست ها، قوانین و مقررات و رویه های اجرایی ناظر بر کسب و کار و در اتاق اصناف تولید و عرضه نسبتاً آزاد کالاهای غیراستاندارد و تقلبی در بازار عنوان شده است.

شاخص ملی محیط کسب و کار بر اساس مدل کارآفرینی شین

جدول ۱۴ - شاخص ملی محیط کسب و کار بر اساس نماگرهای مدل کارآفرینی شین

شاخص کل			شاخص محیط				شاخص نماگر		نماگر	محیط		
درصد تغییرات فصل زمستان نسبت به * فصل مشابه		میانگین			درصد تغییرات	میانگین		میانگین				
فصل گذشته	فصل مشابه سال گذشته	زمستان ۱۴۰۲	پاییز ۱۴۰۲	زمستان ۱۴۰۱		زمستان ۱۴۰۲	پاییز ۱۴۰۲	زمستان ۱۴۰۲			پاییز ۱۴۰۲	
-۰/۱۸	۲/۹۵	۶/۲۲	۶/۰۴	۶/۲۳	۴/۷۳	۵/۹۷	۵/۷۰	۶/۳۳	۶/۲۲	محیط سیاسی امنیتی	نهادی	
								۵/۶۹	۵/۶۵	محیط علمی آموزشی		
								۶/۱۴	۶/۰۶	محیط فرهنگی		
								۶/۰۴	۶/۱۵	محیط فناوری و نوآوری		
								۵/۶۳	۴/۷۴	محیط قانونی و حقوقی		
								۶/۱۳	۶/۰۶	ساختار و عملکرد دولت		
۱/۰۴	۶/۵۲	۶/۴۶	۸/۳۵	۸/۲۱	۶/۴۱	۶/۲۷	۵/۶۶	۵/۷۰	۶/۴۱	۶/۲۷	محیط اقتصاد کلان	اقتصادی
									۸/۳۵	۸/۲۱	محیط مالی	
									۵/۶۶	۵/۷۰	محیط جغرافیایی - زیرساختها و ظرفیت های اقلیمی	
									۶/۱۱	۶/۰۳	ساختار تولید - انحصار، خوشه ها و مواد اولیه	

*: مثبت بودن درصد تغییرات به معنای بدتر شدن وضعیت نسبت به فصل گذشته است.

بر اساس نظریه عمومی کارآفرینی شین، شاخص ملی محیط کسب و کار ایران در زمستان ۱۴۰۲، عدد ۶/۲۲ (عدد ۱۰ بدترین ارزیابی است) را نشان می دهد به طوری که میانگین ارزیابی محیط نهادی (شامل محیط سیاسی، محیط آموزشی و علمی، محیط فرهنگی، محیط فناوری و نوآوری، محیط حقوقی و ساختار دولت) عدد ۵/۹۷ و میانگین ارزیابی محیط اقتصادی (شامل محیط اقتصاد کلان، محیط مالی، محیط جغرافیایی و ساختار تولید) عدد ۶/۵۲ است. نگاه اجمالی نشان می دهد محیط حقوقی و قانونی با عدد ۵/۶۳ و محیط مالی با عدد ۸/۳۵ به ترتیب مساعدترین و نامساعدترین محیطها بر اساس نظریه عمومی کارآفرینی شین بوده اند.

با توجه به جدول ۱۴، شاخص ملی کارآفرینی شین نسبت به فصل پاییز ۱۴۰۲، دارای درصد تغییرات ۲/۹۵ است که به معنی نامساعدتر شدن در شرایط کارآفرینی در فصل زمستان ۱۴۰۲ نسبت به فصل پاییز ۱۴۰۲ بوده است. همچنین تغییرات نسبت به فصل مشابه سال قبل (-۰/۱۸) نشان می دهد شرایط کارآفرینی مساعدتر شده است. لازم به ذکر است شاخص شین به دلیل استفاده از ضرائب اهمیت برای هر یک از نماگرها و محیطهای تشکیل دهنده محیط کسب و کار، از دقت بیشتری نسبت به شاخص ملی برخوردار است.

شاخص محیط کسب و کار بر اساس تعداد کارکنان بنگاه‌های اقتصادی

جدول ۱۵ - شاخص محیط کسب و کار به تفکیک مؤلفه‌های پیمایشی و تعداد کارکنان بنگاه

عنوان مؤلفه (موانع کسب و کار)	تعداد کارکن (نفر)					
	کمتر از ۵	۶-۱۰	۱۱-۴۹	۵۰-۱۰۰	۱۰۱-۲۰۰	بیشتر از ۲۰۰
	۶/۰۱	۵/۹۷	۵/۹۷	۵/۸۳	۵/۹۸	۵/۹۸
نحوه استقبال مشتریان از نوآوری و ابتکار در ارائه خدمات و محصول	۴/۱۳	۴/۱۰	۳/۷۳	۳/۲۵	۳/۶۷	۳/۲۸
برداشت‌های سلیقه‌ای از قوانین و مقررات توسط مأموران محیط زیست، شهرداری، گمرک، بهداشت و ...	۵/۹۶	۶/۲۰	۶/۳۳	۶/۲۹	۶/۱۸	۶/۶۹
بی‌تعهدی طرف‌های قرارداد و معامله به اجرای تعهدات و وعده‌هایشان	۵/۳۳	۵/۵۱	۵/۳۰	۵/۲۸	۵/۳۴	۵/۰۹
بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب و کار	۶/۹۶	۷/۲۵	۷/۵۳	۷/۵۶	۷/۷۶	۷/۵۳
غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	۸/۱۷	۸/۱۳	۸/۳۴	۸/۴۴	۸/۰۷	۸/۳۳
رویه‌های سختگیرانه اداره‌های کار و بیمه تأمین اجتماعی برای مدیریت نیروی انسانی	۶/۰۶	۶/۰۴	۶/۲۳	۶/۴۵	۶/۵۷	۶/۱۰
تمایل عمومی به خرید کالاهای خارجی و بی‌رغبتی به خرید محصولات ایرانی	۵/۵۴	۵/۲۷	۴/۹۳	۴/۷۶	۵/۰۴	۴/۸۹
تولید و عرضه نسبتاً آزاد کالاهای غیراستاندارد و تقلبی در بازار	۶/۷۴	۶/۴۵	۶/۳۶	۶/۰۸	۶/۱۹	۶/۳۸
وجود رقابت غیرمنصفانه شرکت‌ها و مؤسسات دولتی یا شبه‌دولتی در بازار	۶/۴۸	۶/۳۹	۶/۲۲	۵/۹۹	۶/۳۳	۶/۱۱
رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات	۶/۱۸۶	۶/۹۰	۶/۷۶	۶/۵۹	۶/۹۳	۶/۷۹
دشواری تأمین مالی از بانک‌ها	۷/۸۱	۷/۸۱	۷/۸۸	۷/۸۹	۸/۰۳	۷/۸۱
فقدان یا شفاف نبودن آمار و اطلاعات مورد نیاز برای فعالیت اقتصادی	۶/۳۳	۶/۳۷	۶/۳۰	۶/۰۷	۶/۲۸	۶/۱۸
ضعف زیرساخت‌های حمل و نقل (جاده‌ای، ریلی، هوایی، دریایی و بندری)	۵/۸۳	۵/۵۷	۵/۵۸	۵/۴۱	۵/۷۰	۵/۸۱
ضعف دادگاه‌ها در رسیدگی به شکایات و پیگرد موثر متجاوزان به حقوق دیگران	۶/۳۰	۶/۲۲	۶/۵۱	۶/۶۲	۶/۷۷	۶/۱۱
وجود انحصار، امتیاز یا هرنوع رانت به یک یا تعدادی از رقبای در بازار	۶/۶۵	۶/۵۹	۶/۵۴	۶/۳۰	۶/۲۱	۶/۵۱
ضعف نظام توزیع و مشکل در رساندن محصول به بازار	۵/۴۹	۵/۳۷	۵/۱۹	۴/۸۷	۵/۲۸	۴/۹۲
عرضه کالاها و محصولات قاچاق در بازار ایران	۶/۲۶	۶/۰۴	۵/۸۸	۵/۶۱	۵/۷۰	۵/۹۰
فقدان ارتباط مناسب میان عوامل تأمین مواد اولیه، تولید و عرضه یک محصول در بازار	۵/۶۲	۵/۳۱	۵/۳۱	۵/۱۰	۵/۱۳	۴/۹۶
دخالت‌های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت‌ها در بازار	۶/۷۲	۶/۴۵	۶/۵۵	۶/۳۱	۶/۳۹	۷/۴۴
کارگریزی عمومی و ضعف فرهنگ کار در جامعه	۶/۰۱	۶/۰۳	۶/۱۳	۵/۹۲	۶/۳۵	۶/۳۹
کمبود تقاضا در بازار	۵/۸۸	۵/۳۱	۵/۱۸	۵/۰۹	۵/۰۲	۴/۹۲
کمبود فناوری‌های نوین و تجهیزات مورد نیاز	۵/۸۵	۵/۸۱	۵/۸۲	۵/۶۰	۶/۱۴	۵/۹۵
کمبود نیروی کار ماهر	۵/۶۹	۵/۸۹	۶/۲۵	۶/۱۸	۶/۳۴	۵/۸۷
محدودیت‌های دسترسی به شبکه تلفن همراه و اینترنت	۵/۴۶	۵/۳۷	۵/۱۱	۵/۰۲	۴/۹۰	۴/۵۸
محدودیت دسترسی به آب	۳/۷۵	۳/۷۵	۳/۸۲	۳/۹۲	۳/۳۵	۴/۴۹
محدودیت دسترسی به حامل‌های انرژی (برق، گاز، گازوئیل و...)	۳/۷۰	۴/۱۶	۴/۳۰	۴/۷۴	۴/۹۲	۴/۵۹
فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی	۶/۵۸	۶/۶۵	۶/۳۵	۶/۱۳	۶/۵۶	۶/۱۰
موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب و کار در دستگاه‌های اجرایی	۶/۱۷	۶/۴۵	۶/۷۰	۶/۰۴	۶/۸۱	۶/۱۷

شاخص محیط کسب و کار بر اساس سابقه فعالیت بنگاه‌های اقتصادی

جدول ۱۶ - شاخص محیط کسب و کار به تفکیک مؤلفه‌های پیمایشی و سابقه فعالیت اقتصادی

سابقه فعالیت اقتصادی (سال)					عنوان مؤلفه (موانع کسب و کار)
بیشتر از ۱۶	۱۱ تا ۱۵	۶ تا ۱۰	۳ تا ۵	کمتر از ۲	
۵/۹۹	۵/۹۵	۶/۰۱	۵/۹۷	۵/۹۱	نحوه استقبال مشتریان از نوآوری و ابتکار در ارائه خدمات و محصول
۶/۲۵	۶/۱۲	۶/۱۴	۶/۳۴	۵/۶۴	برداشت‌های سلیقه‌ای از قوانین و مقررات توسط مأموران محیط زیست، شهرداری، گمرک، بهداشت و ...
۵/۴۰	۵/۴۷	۵/۳۱	۵/۲۳	۵/۳۲	بی‌تعهدی طرف‌های قرارداد و معامله به اجرای تعهدات و وعده‌هایشان
۷/۱۹	۷/۴۲	۷/۱۵	۷/۳۹	۷/۲۴	بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب و کار
۸/۲۱	۸/۲۷	۸/۳۱	۸/۲۴	۷/۹۹	غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات
۶/۱۲	۶/۱۸	۶/۲۵	۶/۲۲	۵/۸۰	رویه‌های سختگیرانه اداره‌های کار و بیمه تأمین اجتماعی برای مدیریت نیروی انسانی
۵/۲۲	۴/۹۹	۵/۲۳	۵/۳۷	۵/۴۱	تمایل عمومی به خرید کالاهای خارجی و بی‌رغبتی به خرید محصولات ایرانی
۶/۶۱	۶/۴۱	۶/۴۹	۶/۵۲	۶/۳۴	تولید و عرضه نسبتاً آزاد کالاهای غیراستاندارد و تقلبی در بازار
۶/۳۷	۶/۲۹	۶/۳۳	۶/۲۴	۶/۴۹	وجود رقابت غیرمنصفانه شرکت‌ها و مؤسسات دولتی یا شبه‌دولتی در بازار
۶/۹۳	۶/۷۴	۶/۶۵	۶/۹۲	۶/۹۰	رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات
۷/۱۸۰	۷/۷۹	۸/۰۶	۷/۷۱	۷/۷۲	دشواری تأمین مالی از بانک‌ها
۶/۲۹	۶/۲۹	۶/۳۲	۶/۳۷	۶/۲۱	فقدان یا شفاف نبودن آمار و اطلاعات مورد نیاز برای فعالیت اقتصادی
۵/۷۶	۵/۴۹	۵/۷۹	۵/۶۱	۵/۵۲	ضعف زیرساخت‌های حمل و نقل (جاده‌ای، ریلی، هوایی، دریایی و بندری)
۶/۵۱	۶/۳۹	۶/۵۳	۶/۱۵	۵/۸۴	ضعف دادگاه‌ها در رسیدگی به شکایات و پیگرد موثر متجاوزان به حقوق دیگران
۶/۴۸	۶/۳۳	۶/۶۲	۶/۶۸	۶/۸۲	وجود انحصار، امتیاز یا هرنوع رانت به یک یا تعدادی از رقبای بازار
۵/۳۵	۵/۲۱	۵/۳۹	۵/۲۹	۵/۲۴	ضعف نظام توزیع و مشکل در رساندن محصول به بازار
۵/۹۴	۶/۰۱	۶/۰۸	۶/۰۳	۶/۲۵	عرضه کالاها و محصولات قاچاق در بازار ایران
۵/۴۱	۵/۴۰	۵/۳۹	۵/۳۹	۵/۳۱	فقدان ارتباط مناسب میان عوامل تأمین مواد اولیه، تولید و عرضه یک محصول در بازار
۶/۶۵	۶/۵۲	۶/۶۳	۶/۴۷	۶/۷۱	دخالت‌های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت‌ها در بازار
۶/۱۸	۶/۲۲	۶/۰۹	۵/۸۷	۵/۷۰	کارگریز عمومی و ضعف فرهنگ کار در جامعه
۵/۵۶	۵/۳۹	۵/۵۶	۵/۴۲	۵/۱۲	کمبود تقاضا در بازار
۶/۰۴	۵/۷۷	۵/۶۸	۵/۷۷	۵/۷۱	کمبود فناوری‌های نوین و تجهیزات مورد نیاز
۶/۰۵	۶/۰۳	۵/۹۶	۵/۸۵	۵/۵۹	کمبود نیروی کار ماهر
۵/۳۰	۵/۰۳	۵/۴۰	۵/۲۳	۵/۳۳	محدودیت‌های دسترسی به شبکه تلفن همراه و اینترنت
۳/۹۳	۳/۸۵	۳/۸۸	۳/۴۱	۳/۶۳	محدودیت دسترسی به آب
۴/۲۴	۴/۰۷	۴/۰۹	۴/۰۴	۳/۸۴	محدودیت دسترسی به حامل‌های انرژی (برق، گاز، گازوئیل و ...)
۶/۴۲	۶/۳۷	۶/۶۷	۶/۳۷	۶/۵۹	فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی
۶/۱۸	۶/۳۴	۶/۵۲	۶/۶۰	۶/۲۲	موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب و کار در دستگاه‌های اجرایی

در جدول ۱۵ مولفه‌های پیمایشی به تفکیک تعداد کارکنان قابل مشاهده است. عدد شاخص محیط کسب و کار در بنگاه‌هایی که بین ۶-۱۰ کارکن دارند ۵/۹۷ محاسبه شده است که نشان دهنده وضعیت کسب و کار بهتر در این بنگاه‌ها نسبت به سایر بنگاه‌های اقتصادی است و عدد شاخص محیط کسب و کار در بنگاه‌ها با کمتر از ۵ کارکن، ۶/۰۱ محاسبه شده است که این بنگاه‌ها دارای وضعیت بدتری در محیط کسب و کار نسبت به سایر بنگاه‌ها ارزیابی شده‌اند.

همچنین بر اساس جدول شماره ۱۶ در بنگاه‌هایی که فعالیت اقتصادی آنها بین ۶ تا ۱۰ سال است، نامساعدترین محیط کسب و کار نسبت به سایر بنگاه‌ها با میانگین ۶/۰۱ اعلام شده و بنگاه‌های اقتصادی کمتر از ۲ سال سابقه فعالیت اقتصادی هم، دارای مساعدترین وضعیت (۵/۹۱) محیط کسب و کار هستند.

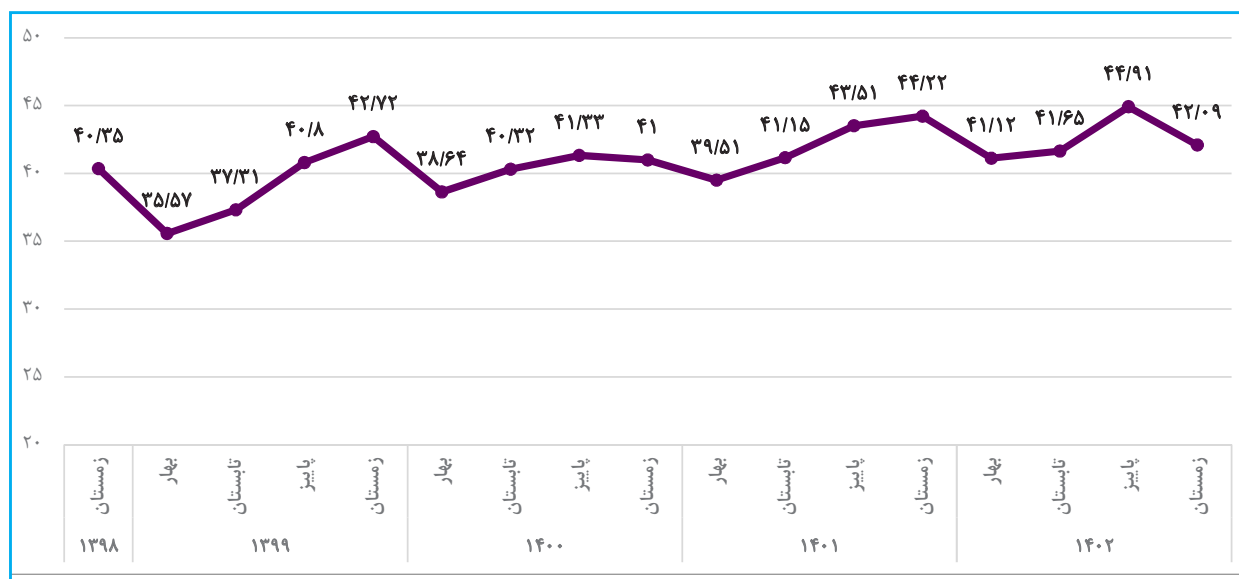
شاخص محیط کسب و کار بر اساس شرکت‌های دانش بنیان

در جدول ۱۷، موانع و مشکلات کسب و کار شرکت‌های دانش بنیان ارائه شده است. با توجه به جدول، پنج مشکل اولویت‌دار شرکت‌های دانش بنیان غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات، دشواری تأمین مالی از بانک‌ها، بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب و کار، موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب و کار در دستگاه‌های اجرایی، وجود انحصار، امتیاز یا هرنوع رانت به یک یا تعدادی از رقبا در بازار هستند. با این حال مشاهده ارقام جدول نشان می‌دهد که برخی مشکلات این شرکت‌ها در مقایسه با سایر واحدهای اقتصادی کشور حادث‌تر است.

شاخص محیط کسب و کار بر اساس ظرفیت فعالیت بنگاه‌های اقتصادی

در جدول ۱۸، مشکلات کسب و کار به تفکیک درصد ظرفیت فعالیت قابل مشاهده است. بر اساس نتایج بدست آمده بنگاه‌های اقتصادی مشارکت کننده در طرح (۲۶۵۸ بنگاه) به طور متوسط با ۴۲/۰۹ درصد ظرفیت اسمی خود فعالیت داشته‌اند.

نمودار ۸. ظرفیت تولید (درصد) بنگاه اقتصادی

جدول ۱۷ - موانع و مشکلات محیط کسب و کار شرکت‌های دانش بنیان

کل کشور	دانش بنیان	عنوان مولفه (موانع کسب و کار)
۳/۹۱	۳/۳۴	نحوه استقبال مشتریان از نوآوری و ابتکار در ارائه خدمات و محصول
۶/۱۶	۶/۷۶	برداشت‌های سلیقه‌ای از قوانین و مقررات توسط مأموران محیط زیست، شهرداری، گمرک، بهداشت و ...
۵/۳۵	۵/۵۲	بی‌تعهدی طرف‌های قرارداد و معامله به اجرای تعهدات و وعده‌هایشان
۷/۲۶	۷/۶۶	بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب‌وکار
۸/۲۳	۸/۱۸	غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات
۶/۱۵	۶/۷۶	رویه‌های سختگیرانه اداره‌های کار و بیمه تأمین اجتماعی برای مدیریت نیروی انسانی
۵/۲۳	۵/۱۵	تمایل عمومی به خرید کالاهای خارجی و بیرغبتهی به خرید محصولات ایرانی
۶/۵۰	۵/۸۷	تولید و عرضه نسبتاً آزاد کالاهای غیراستاندارد و تقلبی در بازار
۶/۳۴	۶/۳۶	وجود رقابت غیرمنصفانه شرکت‌ها و مؤسسات دولتی یا شبه دولتی در بازار
۶/۸۲	۶/۵۱	رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات
۷/۸۴	۷/۹۸	دشواری تأمین مالی از بانک‌ها
۶/۳۱	۶/۴۴	فقدان یا شفاف نبودن آمار و اطلاعات مورد نیاز برای فعالیت اقتصادی
۵/۶۷	۵/۳۳	ضعف زیرساخت‌های حمل و نقل (جاده‌ای، ریلی، هوایی، دریایی و بندری)
۶/۳۷	۶/۳۸	ضعف دادگاه‌ها در رسیدگی به شکایات و پیگرد موثر متجاوزان به حقوق دیگران
۶/۵۶	۷/۰۱	وجود انحصار، امتیاز یا هرنوع رانت به یک یا تعدادی از رقبا در بازار
۵/۳۲	۵/۲۴	ضعف نظام توزیع و مشکل در رساندن محصول به بازار
۶/۰۴	۵/۴۸	عرضه کالاها و محصولات قاچاق در بازار ایران
۵/۳۹	۵/۰۷	فقدان ارتباط مناسب میان عوامل تأمین مواد اولیه، تولید و عرضه یک محصول در بازار
۶/۶۰	۶/۸۲	دخالت‌های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت‌ها در بازار
۶/۰۶	۶/۳۸	کارگریزی عمومی و ضعف فرهنگ کار در جامعه
۵/۴۷	۴/۸۲	کمبود تقاضا در بازار
۵/۸۳	۵/۵۴	کمبود فناوری‌های نوین و تجهیزات مورد نیاز
۵/۹۴	۶/۶۷	کمبود نیروی کار ماهر
۵/۲۸	۵/۱۱	محدودیت‌های دسترسی به شبکه تلفن همراه و اینترنت
۳/۷۹	۳/۴۷	محدودیت دسترسی به آب
۴/۱۱	۴/۳۰	محدودیت دسترسی به حامل‌های انرژی (برق، گاز، گازوئیل و...)
۶/۴۸	۶/۴۹	فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی
۶/۳۷	۷/۳۵	موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب‌وکار در دستگاه‌های اجرایی

جدول ۱۸ - موانع و مشکلات محیط کسب و کار به تفکیک ظرفیت تولید بنگاه‌های اقتصادی

ظرفیت تولید بنگاه اقتصادی (درصد)				عنوان مولفه (موانع کسب و کار)
بیشتر از ۷۰	۵۰ تا ۷۰	۳۰ تا ۵۰	کمتر از ۳۰	
۵/۸۱	۵/۹۰	۶/۰۹	۶/۲۵	نحوه استقبال مشتریان از نوآوری و ابتکار در ارائه خدمات و محصول
۳/۹۶	۳/۹۱	۳/۸۱	۳/۹۳	برداشت‌های سلیقه‌ای از قوانین و مقررات توسط مأموران محیط زیست، شهرداری، گمرک، بهداشت و ...
۵/۸۰	۶/۱۸	۶/۳۷	۶/۵۵	بی‌تعهدی طرف‌های قرارداد و معامله به اجرای تعهدات و وعده‌هایشان
۵/۱۰	۵/۲۰	۵/۶۴	۵/۷۰	بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب‌وکار
۶/۸۸	۷/۲۷	۷/۶۶	۷/۴۹	غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات
۸/۰۹	۸/۳۲	۸/۳۶	۸/۲۰	رویه‌های سختگیرانه اداره‌های کار و بیمه تأمین اجتماعی برای مدیریت نیروی انسانی
۵/۸۷	۶/۱۵	۶/۴۳	۶/۳۵	تمایل عمومی به خرید کالاهای خارجی و بی‌ رغبتی به خرید محصولات ایرانی
۵/۱۸	۵/۱۶	۵/۱۸	۵/۴۸	تولید و عرضه نسبتاً آزاد کالاهای غیراستاندارد و تقلبی در بازار
۶/۴۵	۶/۴۰	۶/۵۲	۶/۷۳	وجود رقابت غیرمنصفانه شرکت‌ها و مؤسسات دولتی یا شبه‌دولتی در بازار
۶/۱۵	۶/۰۸	۶/۴۰	۶/۹۵	رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات
۶/۶۲	۶/۷۹	۶/۸۴	۷/۲۱	دشواری تأمین مالی از بانک‌ها
۷/۵۴	۷/۹۰	۷/۹۳	۸/۲۳	فقدان یا شفاف نبودن آمار و اطلاعات مورد نیاز برای فعالیت اقتصادی
۶/۰۷	۶/۲۹	۶/۳۵	۶/۶۹	ضعف زیرساخت‌های حمل و نقل (جاده‌ای، ریلی، هوایی، دریایی و بندری)
۵/۷۵	۵/۴۱	۵/۵۶	۶/۰۰	ضعف دادگاه‌ها در رسیدگی به شکایات و پیگرد موثر متجاوزان به حقوق دیگران
۶/۲۱	۶/۲۵	۶/۵۳	۶/۶۵	وجود انحصار، امتیاز یا هر نوع رانت به یک یا تعدادی از رقبا در بازار
۶/۲۸	۶/۴۱	۶/۷۱	۷/۱۱	ضعف نظام توزیع و مشکل در رساندن محصول به بازار
۵/۲۵	۵/۲۲	۵/۳۱	۵/۵۶	عرضه کالاها و محصولات قاچاق در بازار ایران
۵/۹۷	۵/۸۱	۶/۰۶	۶/۴۴	فقدان ارتباط مناسب میان عوامل تأمین مواد اولیه، تولید و عرضه یک محصول در بازار
۵/۲۵	۵/۳۶	۵/۴۹	۵/۵۸	دخالت‌های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت‌ها در بازار
۶/۳۹	۶/۵۴	۶/۶۷	۶/۹۷	کارگری عمومی و ضعف فرهنگ کار در جامعه
۶/۰۶	۶/۰۳	۶/۱۴	۶/۰۳	کمبود تقاضا در بازار
۵/۳۷	۵/۴۹	۵/۴۱	۵/۶۶	کمبود فناوری‌های نوین و تجهیزات مورد نیاز
۵/۷۵	۶/۰۶	۶/۱۶	۵/۹۲	کمبود نیروی کار ماهر
۵/۲۸	۵/۲۱	۵/۳۰	۵/۳۳	محدودیت‌های دسترسی به شبکه تلفن همراه و اینترنت
۳/۷۴	۳/۶۸	۴/۰۲	۳/۸۰	محدودیت دسترسی به آب
۳/۸۴	۳/۹۹	۴/۴۹	۴/۳۴	محدودیت دسترسی به حامل‌های انرژی (برق، گاز، گازوئیل و...)
۶/۲۰	۶/۳۷	۶/۷۸	۶/۸۳	فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی
۶/۰۸	۶/۲۹	۶/۶۰	۶/۷۶	موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب‌وکار در دستگاه‌های اجرایی

برخی اقدامات انجام شده به منظور رفع موانع کسب و کار زمستان ۱۴۰۲

الف: اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران

- رفع مشکل تعهد ارزی در صادرات فرش دستباف با ابلاغ مصوبه کارگروه بازگشت ارز حاصل از صادرات
- رفع مشکل ورود موقت فرش دستباف به منظور انجام عملیات تعمیر، رفوگری، شستشو، رنگبرداری و عرضه در نمایشگاه با ابلاغ مصوبه هیات وزیران
- رفع مشکل تامین مواد اولیه (باتری فرسوده) شرکت‌های تولیدکننده سرب کشور از طریق ورود موقت با ابلاغ نظریه معاونت حقوقی ریاست جمهوری و سازمان حفاظت محیط زیست
- کاهش مآخذ عوارض صادراتی برخی از کالاهای موضوع فهرست مواد خام و نیمه خام مشمول بند (ز) تبصره (۶) قانون بودجه با ابلاغ تصویب نامه هیات وزیران
- مرتفع شدن مشکل صادرکنندگان مواد خام و نیمه خام با لغو بخشنامه وصول مالیات علی الحساب ۲ درصد
- رفع مشکل پرداخت عوارض صادراتی کالا از محل ورود موقت برای پردازش موضوع بند (ز) تبصره ۶ قانون بودجه سال ۱۴۰۲ با ابلاغ نظریه معاونت حقوقی ریاست جمهوری و بخشنامه گمرک جمهوری اسلامی ایران
- حذف نمونه برداری بذور گوجه فرنگی و فلفل در مبادی ورودی کشور جهت تست ویروس روگوز و پپینو
- تعلیق مصوبه هیات مقررات ارزی در خصوص لزوم رعایت تقدم تاریخ ثبت سفارش نسبت به بارنامه به منظور انطباق با مواد ۲ و ۳ و ۲۴ قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار
- اجرای مجدد قانون احکام دائمی مبنی بر اخذ چک سپرده به جای ارزش افزوده ماشین آلات خط تولید که از سوی سازمان مالیاتی متوقف شده بود.
- تمدید پذیرش اخذ ضمانت نامه بانکی برای ارزش افزوده در زمان ترخیص کالا که از اول آذرماه ۱۴۰۲ منقضی شده اند.
- اخذ موافقت سازمان مالیاتی بابت عودت ضمانت نامه های ماخوذه برای ترخیص ماشین آلات خط تولید که بابت ارزش افزوده در زمان توقف اجرای بند ۲ اخذ شده بود و جایگزینی آنها با چک تضمین نزد ادارات مالیاتی
- جلوگیری از ایجاد و به جریان گذاشتن پرونده های تعزیراتی بابت اظهار کالا با ثبت سفارش های تاریخ منقضی و اخذ مصوبه هیئت دولت در این خصوص
- الزام سازمان استاندارد به ادامه روند تعیین ماهیت کالا در گمرکات که از سوی آن سازمان معطل مانده بود با اخذ مصوبه هیات مقررات زدایی
- جلوگیری از اجرای نادرست فرایند متروکه شدن کالا ها در گمرکات اجرایی
- حل و فصل مشکلات مصدافی صاحبان کالا در گمرکات ستادی و اجرایی
- توقف روند تصویب لایحه رسوب که در صورت تایید مشکلات بسیار جدی برای فعالان اقتصادی ایجاد می نمود.
- توقف تصویب پیشنهاد اصلاح رویه بازارچه های مرزی که به نوعی فرآیند واردات کالاهای ممنوع به کشور را تجدید و منافع آن را به برخی سودجویان تخصص می داد.
- اخذ موافقت گمرک ایران با ارجاع پرونده های اختلافی در خصوص اخذ مابه التفاوت حقوق ورودی بر اساس نرخ ETS به کمیسیون حل اختلاف گمرکی

■ اخذ موافقت گمرک ایران به جهت پذیرش ضمانت نامه بانکی برای ارجاع پرونده های اختلافی موضوع ماده ۷ قانون ا.گ. به کمیسیون حل اختلاف گمرکی

ب: اتاق تعاون ایران

■ بررسی فرصت تجاری کشورهای برزیل و عراق

■ تشکیل دبیرخانه مشترک کارفرمایی در اتاق تعاون ایران به منظور ایجاد یکپارچگی و هماهنگی پنج تشکل کارفرمایی (اتاق

تعاون

ایران، اتاق بازرگانی ایران، اتاق اصناف ایران، کانون عالی کارفرمایی کشور و خانه، صنعت و تجارت)

■ برگزاری اولین نمایشگاه تخصصی کمیکال (صنایع پایین دستی پتروشیمی و مواد شیمیایی) توسط اتاق تعاون ایران

■ با پیگیری اتاق تعاون ایران و اعضاء کارفرمایی شورای مقررات زدائی سازمان تامین اجتماعی نحوه اعمال حق بیمه بر پاداشها،

حق ماموریت، بازنشستگان و همچنین محاسبه (صورتحساب) فاکتورهای خرید اصلاح گردید.

■ با همکاری اتاقها به منظور جلوگیری از صدور قوانین و مقررات مخل تولید آیین نامه اجرایی ماده ۲۴ قانون بهبود فضای

کسب و کار توسط دولت ابلاغ شد.

مشکلات و موانع کسب و کارها و پیشنهادات شکلها و انجمنها

انجمن شرکت‌های مهندسی و ساخت
<ul style="list-style-type: none"> ● تشدید فاصله بین نرخ ارز آزاد با نرخ‌های نیما و سنا و خطر توقف پروژه‌ها ● مشکلات صدور گواهی صلاحیت ایمنی پیمانکاران ● مسأله نحوه کسر مالیات کارکنان ساعتی ● عدم پرداخت به موقع مطالبات و صورت وضعیت‌های پیمانکاران
اتحادیه صنایع بازیافت ایران
<ul style="list-style-type: none"> ● در ادامه پیگیری‌ها در خصوص معافیت مالیاتی صنعت بازیافت موضوع ماده ۵ قانون کمک به ساماندهی پسماندهای عادی با مشارکت بخش غیردولتی و اصلاح دستورالعمل اجرای مواد ۴ و ۵ این قانون که توسط سازمان امور مالیاتی بدون در نظر گرفتن نظرات بخش خصوصی و یا اعلام دلایل رد این نظرات تدوین گردیده بود، موضوع توسط معاونت حقوقی ریاست جمهوری در تاریخ ۹/۱/۱۴۰۲ از آن سازمان استعلام گردید که بر اساس پیگیری‌های این دبیرخانه پاسخ سازمان به معاونت حقوقی تا پایان سال ۱۴۰۲ همچنان ارسال نگردیده بود. گفتنی است بر اساس توافقی که با وزارت امور اقتصادی و سازمان امور مالیاتی صورت گرفت، مقرر شد در صورت تأیید معافیت کلیه ی فعالان کسب و کار دارای مجوز مصوب درگاه ملی مجوزها از سوی معاونت امور حقوقی ریاست جمهوری یا معاونت قوانین مجلس شورای اسلامی، مالیات‌های اخذ شده از سال‌های ۱۳۹۹ به بعد، در قالب طلب مالیاتی به ایشان مسترد گردد. ● در ادامه پیگیری‌ها در خصوص اجرای مصوبه ۶۷ هیئت مقررات زدایی در ساماندهی مجوزهای زنجیره بازیافت توسط وزارت صمت، با توجه به وقفه‌ی دو ساله در اجرای مصوبات یاد شده و کارشکنی‌های مکرر معاونت تجارت و خدمات این وزارت از ابلاغ دستورالعمل‌های ساماندهی مجوزها، موضوع طی جلساتی از معاون هماهنگی و محیط کسب و کار و معاون صنایع معدنی وزیر پیگیری گردید تا بلکه بر پایه ی همکاری و پیگیری ایشان، موضوع در معاونت تجارت و خدمات به سرانجام رسد. ● علی‌رغم اینکه برنامه معماری مجدد و اصلاح فرآیند نوسازی ناوگان حمل و نقل و از رده خارج کردن، اسقاط و بازیافت وسایل نقلیه فرسوده برای مدت حدود دو سال در دستور شورای گفتگوی دولت و بخش خصوصی و همچنین کمیسیون‌های توسعه پایدار، حمل و نقل و انرژی اتاق ایران و انرژی و محیط زیست اتاق تهران بود و کار کارشناسی و جلسات بسیاری در خصوص این موضوع با حضور نمایندگان دستگاه‌های دولتی برگزار گردید؛ آییننامه اجرایی ماده ۱۰ قانون ساماندهی صنعت خودرو در تاریخ ۱۴۰۲/۱۰/۱۷ به پیشنهاد مشترک سازمان حفاظت محیط زیست، وزارت صنعت، معدن و تجارت، سازمان ملی استاندارد و بیمه مرکزی جمهوری اسلامی در هیئت وزیران تصویب و در تاریخ ۱۴۰۲/۱۲/۲۸ توسط معاون اول رئیس جمهور ابلاغ شد که در هیچیک از مراحل تصویب آن مفاد آییننامه اجرایی ماده ۳۰ قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار، خصوصاً مواد ۲ و ۳ مبنی بر اخذ نظر تخصصی تشکل‌های اقتصادی ذیربط، گزارش توجیهی پذیرش یا رد نظرها و انتشار پیشنویس مقررات رعایت نگردیده است. ● موضوع وضع عوارض بر صادرات ضایعات پالستیکی پس از ۱ سال پیگیری از دفاتر تخصصی وزارت صمت و سازمان توسعه تجارت در زمستان ۱۴۰۲ به نتیجه مطلوب رسید.
اتحادیه فرآورده‌های نفت، گاز و پتروشیمی ایران
<ul style="list-style-type: none"> ● وضع ده درصد عوارض مربوط به استفاده از ناوگان دریایی غیر ایرانی ● حل نشدن موضوع مربوط به رفع تعهد ارزی ● تامین خوراک اسلاک واکس و عرضه نامنظم خوراک واحدهای پارافین ساز توسط پالایشگاه‌های روغن سازی در بورس کالا ● افزایش تعرفه‌های بندری و هزینه‌های انبار داری ● نداشتن روند یکپارچه در بررسی‌های مربوط به صادرات فرآورده‌های روغنی در گمرکات و سازمان صمت و سازمان‌های استاندارد استان ● وضع عوارض صادراتی نیم درصد از صادرات مواد خام و نیمه خام ● یکسان بودن نرخ خوراک برای تمام واحدهای پتروشیمی بدون در نظر گرفتن نرخ جهانی محصول تولیدی ● قطعی مقطعی خوراک گاز در فصول سرد